

ИСТОРИЈА VI РАЗРЕД ДНЕВНЕ ПРИПРЕМЕ НАСТАВНИКА

ГЛОБАЛНИ (ГОДИШЊИ) ПЛАН РАДА

Ред.бр.	НАСТАВНА ТЕМА	Стандарди	Број часова обраде	Број часова утврђивања и система-тизације	УКУПНО
1.	Увод	111,112,115,116, 117,119,1110,121, 122,123,124, 127, 211,212,213,214, 216,316,321	2	1	3
2.	Рани средњи век	111,112,115,116, 117,118,119,1110 121,123,124,127 211,212,213,214, 215,216,221,222 311,312,313,314 316,321,322	12	12	24
3.	Позни средњи век	111, 114, 116,117, 118,119,1110,121, 123, 124, 125, 127 211, 212, 213,214, 215, 216, 221,222, 224, 311, 312, 313 314,316,321,322	22	23	45
	УКУПНО		36	36	72

ОПЕРАТИВНИ ПЛАН ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

Редни број часа	Наставна јединица	Стандарди	Тип часа
1.	Доба средњег века	111, 112, 115, 116, 117, 119, 120, 124, 212	Обрада
2.	Извори за историју средњег века	121, 122, 123, 128, 211	Обрада
3.	Увод	117, 120, 122, 123, 213, 216, 316	Утврђивање
4.	Велика сеоба народа	112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322	Обрада
5.	Велика сеоба народа	123, 211, 312, 313, 316	Утврђивање
6.	Источно римско царство-Византија	111, 118, 119, 121, 124, 213, 311	Обрада
7.	Источно римско царство-Византија	123, 211, 221, 312, 313, 316	Утврђивање
8.	Пад Западног римског царства и стварање германских држава	112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322	Обрада
9.	Пад Западног римског царства и стварање германских држава	123, 211, 312, 313, 316	Утврђивање
10.	Хришћанска црква у раном средњем веку	115, 116, 118, 119, 120, 121, 214, 221	Обрада
11.	Хришћанска црква у раном средњем веку	127, 211, 216, 313, 316	Утврђивање
12.	Франачка држава	111, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216	Обрада
13.	Франачка држава	123, 211, 221, 312, 313, 316	Утврђивање
14.	Феудално друштво	111, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216	Обрада
15.	Феудално друштво	123, 211, 221, 312, 313, 316	Утврђивање
16.	Арабљани и Европа	115, 116, 118, 119, 120, 121, 214, 221	Обрада
17.	Арабљани и Европа	127, 211, 216,	Утврђивање

		313, 316, 321	
18.	Досељавање Јужних Словена на Балканско полуострво	117, 119, 120, 124, 212, 214, 215, 221	Обрада
19.	Досељавање Јужних Словена на Балканско полуострво	121, 123, 211, 312, 313, 316	Утврђивање
20.	Последице насељавања Словена на Балканско полуострво	117, 118, 119, 121, 127, 215, 216, 221, 222	Обрада
21.	Последице насељавања Словена на Балканско полуострво	117, 118, 119, 121, 123, 124, 127, 212, 215, 216, 221, 222	Утврђивање
22.	Досељавање Срба и Балканско полуострво до 11. века	117, 119, 120, 124, 212, 214, 215, 221	Обрада
23.	Досељавање Срба и Балканско полуострво до 11. века	121, 123, 211, 312, 313, 316	Утврђивање
24.	Покрштавање Словена	119, 121, 123, 211, 214, 222, 321	Обрада
25.	Покрштавање Словена	120, 124, 212, 215, 313, 314	Утврђивање
26.	Крај раног средњег века	117, 119, 120, 123, 124, 212, 124, 215, 211, 312, 316, 221	Обрада
27.	Рани средњи век	120, 121, 123, 124, 211, 212, 215, 312, 313, 314, 316	Систематизација
28.	Света земља и крсташки ратови	111, 119, 120, 124, 127, 216, 223	Обрада
29.	Света земља и крсташки ратови	121, 125, 128, 224, 225, 311, 316, 321, 326	Утврђивање
30.	Монархије западне Европе	116, 118, 119, 123, 124, 125, 221	Обрада
31.	Монархије западне Европе	120, 121, 211, 213, 216, 222, 313, 316	Утврђивање
32.	Византија у позном средњем веку	112, 118, 120, 121, 124, 212, 311	Обрада
33.	Византија у позном средњем веку	123, 211, 221, 312, 313, 316	Утврђивање
34.	Градови у позном средњем веку	111, 114, 116,	Обрада

		118, 119, 121, 124, 216, 321	
35.	Градови у позном средњем веку	125, 211, 221, 316	Утврђивање
36.	Свакодневни живот	111, 114, 116, 118, 119, 121, 216	Обрада
37.	Култура, уметност, наука у средњем веку	116, 118, 120, 121, 123, 214, 216, 221, 222	Обрада
38.	Свакодневни живот, култура, уметност и наука у средњем веку	125, 211, 212, 213, 214, 312, 314, 316	Утврђивање
39.	Европа у позном средњем веку	120, 121, 125, 211, 212, 213, 214, 216, 221, 222, 312, 314, 321	Систематизација
40.	Србија и Балканско полуострво у доба Стефана Немање	117, 119, 121, 124, 127, 213, 311	Обрада
41.	Српска држава и Балканско полуострво у првој половини 13. века	120, 123, 212, 222, 311, 321	Обрада
42.	Српска држава и Балканско полуострво крајем 12. у првој половини 13. века	120, 124, 125, 211, 215, 224, 313, 322	Утврђивање
43.	Сава Немањић и уређење српске цркве	118, 119, 120, 121, 213, 221	Обрада
44.	Сава Немањић и уређење српске цркве	120, 124, 125, 211, 215, 216, 313, 322	Утврђивање
45.	Успон српске средњовековне државе	117, 119, 121, 124, 127, 231, 311	Обрада
46.	Успон српске средњовековне државе	120, 124, 125, 211, 215, 221, 313, 322	Утврђивање
47.	Друштво у средњовековној Србији	117, 120, 123, 212, 222, 311, 321	Обрада
48.	Друштво у средњовековној Србији	120, 124, 125, 211, 215, 224, 313, 322	Утврђивање
49.	Душаново царство	117, 119, 121, 124, 127, 213, 311	Обрада
50.	Душаново царство	120, 124, 125, 211, 215, 224, 313	Утврђивање
51.	Крај српског царства	117, 119, 121, 124, 127, 213,	Обрада

		311	
52.	Крај српског царства	120, 124, 125, 211, 215, 224, 313	Утврђивање
53.	Успон босанске државе	117, 119, 121, 124, 127, 123, 311	Обрада
54.	Успон босанске државе	120, 123, 212, 222, 311, 321	Утврђивање
55.	Свакодневни живот у средњовековној Србији	119, 121, 124, 127, 213	Обрада
56.	Свакодневни живот у средњовековној Србији	120, 124, 125, 211, 215, 221, 313, 322	Утврђивање
57.	Србија и Балканско полуострво у доба Немањића	120, 123, 124, 125, 211, 212, 215, 224, 313, 321, 322	Систематизација
58.	Долазак Османлија у Европу и српске земље	112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322	Обрада
59.	Долазак Османлија у Европу и српске земље	117, 119, 120, 124, 212, 214, 215, 221	Утврђивање
60.	Држава кнеза Лазара и битка на Косову	118, 121, 123, 124, 127, 222	Обрада
61.	Држава кнеза Лазара и битка на Косову	117, 119, 121, 123, 124, 127, 212, 215, 222	Утврђивање
62.	Држава српских деспота	117, 119, 121, 124, 127, 213, 311	Обрада
63.	Држава српских деспота	120, 124, 125, 211, 215, 224, 313, 322	Утврђивање
64.	Последњи отпор хришћанских држава Османлијама	112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322	Обрада
65.	Последњи отпор хришћанских држава Османлијама	123, 211, 221, 312, 313, 316	Утврђивање
66.	Сеобе на крају средњег века	123, 211, 221	Обрада
67.	Сеобе на крају средњег века	312, 313, 316	Утврђивање
68.	Од историје до легенде	119, 121, 123, 211, 214, 222, 321	Обрада
69.	Од историје до легенде	120, 124, 212, 215, 313, 314	Утврђивање
70.	Крај средњег века	111, 112, 115, 116, 119, 124,	Обрада

		212	
71.	Крај средњег века	117, 120, 122, 123, 213, 315, 215, 316	Утврђивање
72.	Европа и Срби у средњем веку	215, 216, 221, 311, 315, 322	Систематизација

ЛИТЕРАТУРА

- С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.
- Џ. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.
- Џ. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.
- Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд 2001.
- Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001.
- Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.
- Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд 1993.
- Л. Бреје, *Византијска цивилизација*, Београд 1976.
- Х. Иналцик, *Османско царство*, Београд 2003.
- *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.
- К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.
- Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд 2001.
- Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Историја, култ, предање*, Београд 1984.
- А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд 2006.
- М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд 1989.
- М. Благојевић, *Државна управа у српским средњовековним земљама*, Београд 1997.
- М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд 1994.
- С. Бојанин, *Забаве и светковине у средњовековној Србији*, Београд 2005.
- *Приватни живот у српским земљама средњег века*, Београд 2004.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: УВОД
БРОЈ ЧАСА: 1.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Доба средњег века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Упознавање са временским и просторним оквирима средњовековне епохе:

- знати временске оквире средњег века, знати и разумети класификацију на рани средњи век и позни средњи век, знати да на историјској карти Европе и Медитерана покаже државе и народе који су обележили средњовековну епоху, знати датуме најзначајнијих догађаја.

СТИЦАЊЕ ОСНОВНИХ ЗНАЊА О ДРУШТВЕНОЈ И ДРЖАВНОЈ СТРУКТУРИ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ЕПОХЕ:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе.

Упознавање са најкарактеристичнијим врстама историјских извора средњег века.

- знати да наброји најзначајније врсте историјских извора средњег века, оспособити се да у свом окружењу препозна остатке средњовековне епохе.

СТАНДАРДИ: 111, 112, 115, 116, 117, 119, 1110, 124, 212.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: средњи век, Велика сеоба народа, Медитеран, Османлије, откриће Америке, монархија, феуд, музеји архиви.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо периодизације прошлости.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима да је средњи век трајао од 5. до 15. века. Подсећамо се да је на дешавања у раном средњем веку пресудни утицај имала Велика сеоба народа, која је започела проласком Хуна кроз Врата народа 375. године. Појашњавамо ученицима зашто се 15. век узима за крај средњег века. На карти показујемо да је историја средњег века везана за област Европе и Медитерана. Упознајемо их са новим државама и народима који ће имати значајну улогу током овог периода: Француска, Енглеска, Немачка, Византија, Арабљани Турци, Бугари, Мађари. Објашњавамо како је изгледала друштвена структура средњег века, односно да се становништво делило на властелу (владајући слој) и кметове (потчињени слој). Истичемо да су државе биле наследне монархије. Саопштавамо да су доминантне религије биле ислам и хришћанство. Упознајемо их са наслеђем средњег века и саопштавамо да се они чувају у музејима или архивама.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Дајемо ученицима задатак да у својој околини пронађу остатке средњег века, или да донесу фотографије средњовековних споменика.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

средњи век 476-1492

географски простор: Европа и Медитеран

особености средњег века

државно уређење: монархија

државе: Енглеска, Француска, Немачка, Византија

феудални друштвени односи

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: УВОД
БРОЈ ЧАСА: 2.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Извори за историју средњег века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Упознавање са најкарактеристичнијим врстама историјских извора средњег века:

- знати да наброји најзначајније врсте историјских извора средњег века, знати да уочи разлике међу историјским изворима средњовековне епохе, знати да се исти извор може на различите начине интерпретирати, оспособити се да у свом окружењу препозна остатке средњовековне епохе, разумети од чега све може зависити поузданост извора, разумети потребу критичког приступа историјском извору.

СТАНДАРДИ: 121, 122, 123, 128, 211.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: историјски извори, материјални извори, писани извори, усмена предања, свакодневни живот, фреске, тврђаве, манастири, житија, летописи, повеље.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима обнављамо шта су историјски извори и како се деле.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима да важне историјске изворе чине предмети коришћени у свакодневном животу: оруђа, оружја, алатке, посуде... Истичемо значај фресака и минијатура. Анализирамо илустрације на 10. и 11. страни уџбеника и објашњавамо улогу замка и тврђава. Упознајемо их са најкарактеристичнијим писаним изворима средњовековне епохе: повеље, житија и летописи. Повеља је служила као потврда и у њој су били наведени сви подаци о учињеном поклону. Житија су описивала живот неког светитеља и требало је да поуче вернике како треба живети. Саопштавамо им да су у средњовековној Србији постојала житија владарске породице Немањића. Упознајемо их са формом летописа. Објашњавамо шта су усмена предања и како им треба приступити као историјском извору.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 13. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ СРЕДЊЕГ ВЕКА

материјални историјски извори

оруђа, оружја, посуде
тврђаве, дворци и цркве

писани историјски извори

књиге, повеље, житија, хронике
манастири-културна средишта

усмена предања

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: УВОД
БРОЈ ЧАСА: 3.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Увод

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Упознавање са временским и просторним оквирима средњовековне епохе:

- знати временске оквире средњег века, знати и разумети класификацију на рани средњи век и позни средњи век, знати да на историјској карти Европе и Медитерана покаже државе и народе који су обележили средњовековну епоху, знати датуме најзначајнијих догађаја.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе.

Упознавање са најкарактеристичнијим врстама историјских извора средњег века:

- знати да наброји најзначајније врсте историјских извора средњег века, знати да уочи разлике међу историјским изворима средњовековне епохе, знати да се исти извор може на различите начине интерпретирати, оспособити се да у свом окружењу препозна остатке средњовековне епохе, разумети од чега све може зависити поузданост извора, разумети потребу критичког приступа историјском извору.

СТАНДАРДИ: 117, 120, 122, 123, 213, 216, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: средњи век, Велика сеоба народа, Медитеран, Османлије, откриће Америке, монархија, феуд, музеји архиви, писани, материјални извори, усмена предања, манастири, повеље, хронике, житија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Џ. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

У уводном делу часа обновићемо како се дели прошлост људског друштва и које су карактеристике старог века.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Ученицима постављамо следећа питања: Који временски период обухвата раздобље средњег века? Којим догађајем почиње а којим се завршава средњи век? Како се делило становништво у средњем веку? Шта је феуд? Какав је био положај владара у средњем веку? Ко је витез? Како је текао развој једног витеза? Како изгледа чин проглашења витеза? Шта су житија? Шта су летописи? Шта су записи? Шта су натписи? Шта су повеље? Шта је манастир? Зашто је мало средњовековних утврђења сачувано на Балканском полуострву? Где се чувају материјални остаци средњовековне епохе? Где се чувају писани остаци

средњовековне епохе? Које су религије обележиле период средњег века? Шта чини најзначајнија средњовековна наслеђа Срба?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 5 минута):

Саопштавамо ученицима да треба да ураде 2. задатак на 17. страни *Уџбеника*. Анализирамо и коментаришемо одговоре.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 4.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Велика сеоба народа

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи, знати најзначајније државе средњег века.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

СТАНДАРДИ: 112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Велика сеоба народа, Хуни, Атила, Готи, Вандали, вандализам, Франци, миграције, Викинзи, Мађари.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Ц. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.

Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Који се догађај узима за почетак средњег века? Како се делило становништво средњег века?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са појмом Велике сеобе народа и њеним хронолошким оквирима (4-7 век). Саопштавамо да је Велика сеоба народа започела преласком Хуна кроз Врата народа 375. године. Упознајемо ученике са начином живота и ратовања Хуна, владавином Атילה (434-453), најзначајнијег владара и како су Хуни нестали као народ. Тражимо од ученика да анализирају карту на 21. страни *Уџбеник*, и кажу који су правци германских сеоба. Објашњавамо појам вандализам и начин живота народа у сеоби, које је пре свега живео од пљачке. Излажемо како су са преласком на седелачки начин живота почели да се баве земљорадњом. Истичемо значај христијанизације за процес стапања староседелаца и освајача и како је то утицало на настанак посебне културе. Упознајемо ученике и са каснијим миграцијама Викинга и Мађара.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 23. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ВЕЛИКА СЕОБА НАРОДА

375. године: Хуни- „Врата народа“

Панонска низија

Атила 434-453

Народи у сеоби

Визиготи: Балканско полуострво - Апенинско полуострво- Шпанија

Остроготи: Апенинско полуострво

Вандали: северна Африка-455. опљачкали Рим

Начин живота народа у сеоби

пљачка

прихватање хришћанства

прелазак на седелачки начин живота

Миграције

Викинзи: дуж Атлантског океана и Русија

Мађари: крајем 9. века- Панонска низија

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 5.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Велика сеоба народа

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи, знати најзначајније државе средњег века.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Велика сеоба народа, Хуни, Атила, Готи, Вандали, вандализам, Франци, миграције, Викинзи, Мађари.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Ц. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.

Ж. Дибби, *Историја приватног живота 2*, Београд 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања? Шта је средњи век? Којим догађајем започиње средњи век? Којим догађајем се завршава средњи век?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Постављамо питања: шта је Велика сеоба народа? Којим догађајем започиње Велика сеоба народа? Какав је био начин живота Хуна? Када су Хуни достигли врхунац? Зашто је Атила добио надимак „бич божји“? Који се германски народи помињу у периоду Велике сеобе народа? На карти показати где су настале најзначајније германске државе. Како је настао израз „вандализам“? Како и зашто долази до стапања германског и романског становништва? Који су били главни разлози због којих су номадски народи променили свој начин живота? Шта знамо о викиншким сеобама? Ко је и на који начин зауставио продор Мађара у Европи?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Тражимо од ученика да размисле и да одговоре на питање: Да ли постоје трагови имена германских народа у називима данашњих држава ?

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 6.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Источно царство-Византија

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словена, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, уочити развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

СТАНДАРДИ: 111, 118, 119, 121, 124, 213, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ:хришћанство, цар Константин, Константинопољ, Ромеји, грчки језик, латински језик, цар, солидус, Јустинијан, култура.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд 1993.

Л. Бреје, *Византијска цивилизација*, Београд 1976.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Подсећамо ученика када и како је дошло до поделе Римског царства и на карти приказујемо границе Западног и Источног римског царства.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Питамо ученике ко је и када основао Константинопољ. Упознајемо ученике са појмовима Нови Рим или други Рим и указујемо на значај Цариграда. Саопштавамо да су главна обележја византијске цивилизације римско државно уређење, хеленистичка култура и хришћанство. Истичемо да је становништво Византије било разнородно, али да је временом дошло до хеленизације. Објашњавамо положај цара као врховног заповедника војске, највишег судије и законодавца, браниоца цркве и вере. Упознајемо их са дворским церемонијалом. Указујемо на значај солидуса, византијског новца. Саопштавамо да је цар Јустинијана (527-565) покушао да обнови Римско царство и на карти показујемо области које

су освојене за време његове владавине: Италија, северна Африка, обала данашње Шпаније. Објашњавамо значај Јустинијанове кодификације и издавања *Зборника грађанског права*. Излажемо инвазију Арабљана и Словена и показујемо на карти које је територије изгубила Византија. Истичемо да су уследиле реформе цара Ираклија (610-641) и поновни успон Византије, да би за време Василија II Бугароубице (976-1025) поново постала најјача сила. Указујемо на културни значај Византије.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 27. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ИСТОЧНО РИМСКО ЦАРСТВО-ВИЗАНТИЈА

Темељи византијске цивилизације:

хришћанство, хеленистичка култура и римско државно уређење

Престоница: Константинопољ-Цариград

Становништво: Грци, Словени, Јермени, Јевреји

4-6. век: латински језик

7. век: грчки језик

Цар/васулевс: божји изасланик на Земљи

врховни заповедник војске, врховни судија и бранилац вере

Солидус: византијски новац

Јустинијан I Велики 527-565

покушај обнове царства: северна Африка, Италија, југоисточна Шпанија

кодификација римског права: *Зборник грађанског права*

7. век: најезда Арабљана и Словена

цар Ираклије 610-641: реформа државе

цар Василије II Бугароубица 976-1025: Византија-најјача сила

култура

Универзитет у Цариграду: 425. године

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 7.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Источно царство – Византија

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словена, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, уочити развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 221, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: хришћанство, цар Константин, Константинопољ, Ромеји, грчки језик, латински језик, цар, солидус, Јустинијан, култура.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд 1993.

Л. Бреје, *Византијска цивилизација*, Београд 1976.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Који су били узроци Велике сеобе народа? Које су биле последице Велике сеобе народа?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Који су темељи византијске цивилизације? Када је Константинопољ постао престоница? Који је најзначајнији храм у Константинопољу? Ко чини становништво Византије? Какав је био положај цара у Византији? Шта је пурпур? Какве су биле економске прилике у Византији? Какву је политику водио цар Јустинијан? Шта је Зборник грађанског права? Када је Византија и зашто изгубила велике територије на Балканском полуострву и источном Медитерану? По чему је значајна владавина цара Ираклија? Када је Византија достигла врхунац? Када је основан цариградски универзитет?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Читамо одломак о цару Јустинијану на 27. страни Уџбеника.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 8.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Пад Западног римског царства и стварање германских држава

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени, знати најзначајније државе средњег века.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, уочити особености процеса покрштавања.

СТИЦАЊЕ ОСНОВНИХ ЗНАЊА О ДРУШТВЕНОЈ И ДРЖАВНОЈ СТРУКТУРИ СРЕДЊЕВЕКОВНЕ ЕПОХЕ:.

- знати основне категорије друштва у раном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

СТАНДАРДИ: 112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Римљани, варвари, Одоакар, рурализација, варварске државе, Вандали, Визиготи, Остроготи, Франци, Бургунди, христијанизација.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Џ. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта се узима за крај старог и почетак новог века? Када је и зашто дошло до Велике сеобе народа? .

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Објашњавао ученицима како је престало да постоји Западно римско царство 476. године, када је Одоакар збацио последњег римског цара Ромула Августа. Указујемо да је рушење Западног римског царства за последицу имало нестанак градског живота и рурализацију западне Европе. Упади Арабљана су за последицу имали померање средишта политичке моћи са Средоземља ка средњој Европи. Постављамо питање: Која су германска племена учествовала у сеобе? На карти показујемо где су настале најзначајније „варварске државе“: Вандали-Северна Африка, Остроготи – Апенинско полуострво, Визиготи – Пиринејско полуострво, Франци и Бургунди – Галија, Лангобарди – Италија. Објашњавамо како је текао процес стапања германског и римског становништва и како је дошло до стварања новог

владајућег слоја. Истичемо да су германска племена прихватила хришћанство и латински језик као књижевни и да је то довело до стварања средњовековне културе западне Европе.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Тражимо од ученика да анализирају савремену карту Европе и одговоре на питања: Које се данас државе налазе на местима некадашњих „варварских држава“? Где су остали трагови некадашњих германских племена?

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ПРОПАСТ ЗАПАДНОГ РИМСКОГ ЦАРСТВА И СТВАРАЊЕ ГЕРМАНСКИХ ДРЖАВА

476. године: пад Западног римског царства

Одоакар-вођа германских плаћеника

Ромул Август: последњи римски цар

Опадање градова: рурализација

епидемија куге

Варварска племена

запад; Вандали, Англи, Саси, Лангобарди, Франци

исток: Визиготи и Остроготи

Ратничак дружина: основна политичка установа старих Германа

Варварске државе

Вандали: северна Африка

Остроготи: Апенинско полуострво

Визиготи и Свеви: Шпанија

Франци и Бургунди: Галија

Лангобарди: Панонска низија-северна Италија

Сарадња римске аристократије и дошљака

Христијанизација варвара

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 9.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Пад Западног римског царства и стварање германских држава

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени, знати најзначајније државе средњег века.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, уочити особености процеса покрштавања.

СТИЦАЊЕ ОСНОВНИХ ЗНАЊА О ДРУШТВЕНОЈ И ДРЖАВНОЈ СТРУКТУРИ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ЕПОХЕ:

- знати основне категорије друштва у раном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Римљани, варвари, Одоакар, рурализација, варварске државе, Вандали, Визиготи, Остроготи, Франци, Бургунди, христијанизација.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је омогућило Источном римском царству да преброди кризу?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Ко је био Одоакар? Шта је рурализација? Која су најзначајнија германска племена? Како су варварска племена била организована? Где су Визиготи формирали државу? Где су Вандали формирали државу? Где су Франци формирали државу? Ко су Лангобарди? Какав је био однос Римљана и дошљака? Како је дошло до христијанизације варвара?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо и правимо поређења између илустрације на 20. страни *Уџбеника* „Римски легионари“ и илустрације на 22. страни *Уџбеника* „Вандалски коњаник“.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 10.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Хришћанска црква у раном средњем веку

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима.

СТАНДАРДИ: 115, 116, 118, 119, 120, 121, 214, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: црква, држава, владар, епископ, патријаршија, Цариград, Рим, Васељенски сабор, монаштво, Велики раскол.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - Џ. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо какав је био положај хришћана у Римском царству.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Објашњавамо ученицима како је од времена цара Константина започела тесна сарадња цркве и државе. Истичемо да је хришћанство спорије хватало корена на западу него на истоку царства. Градска елита Рима је нову веру прихватила до 430. године. Упознајемо ученике са организацијом хришћанске цркве и њеном спремношћу да помогне свима у невољи. Истичемо да је епископ Рима почео временом да се назива папа, а старешина у источном делу патријарх (Цариград, Јерусалим, Антиохија и Александрија). Упознајемо их са васељенским саборима (скуп свих епископа хришћанске васељене) на којим су решавана догматска питања. Објашњавамо суштину монашког живота и појашњавамо значај манастира као верских, културних и привредних центара. Истичемо када је и зашто дошло до великог црквеног раскола и које су биле његове последице.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 27. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ХРИШЋАНСКА ЦРКВА У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Сарадња цркве и државе

Организација хришћанске цркве

епископије

солидарност међу члановима хришћанске заједнице

патријаршије: Рим, Цариград, Александрија, Антиохија и Јерусалим

Васељенски сабори: решавана суштинска питања вере

Монаштво: живот у самоћи

Свети Антоније-први монах у Египту (270. година)

Бенедикт из Нурсије: основао манастир Монте Касино (529. године)

1054. године: Велики раскол

Католичка црква-Рим

Православна црква- Цариград

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 11.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Хришћанска црква у раном средњем веку

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима.

СТАНДАРДИ: 127, 211, 216, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: црква, држава, владар, епископ, патријаршија, Цариград, Рим, Васељенски сабор, монаштво, Велики раскол.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: Џ. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Од ученика тражимо да на карти покажу преко којих територија је ишла граница између западног и источног дела Римског царства.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Како се стицање статуса државне религије одразило на положај хришћанске цркве? Шта је парохија? Како је изгледала територијална организација хришћанске цркве? Ко је папа? Како су се називале црквене старешине у источном делу Римског царства? У којим градовима су столовале црквене старешине у источном делу Римског царства? Шта су манастири? Како је изгледао живот монаха? Каква је била религија варвара који су оснивали државе на подручју некадашњег Римског царства? Ко је Хлодовех? Какав је био однос римског папа и франачких владара? Када је дошло до црквеног раскола и који су били узроци? Које су биле последице црквеног раскола?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Тражимо од ученика да погледају илустрацију на 33. страни *Уибеника* и одговоре на постављена питања.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 12.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Франачка држава

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени, знати најзначајније државе средњег века, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку. уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочавати њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века.

СТАНДАРДИ: 111, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Франци, Галија, Меровинзи, Хлодовех, мајордом, Каролинзи, Карло Мартел, Пипин Мали, Лангобарди, Карло Велики, Папска држава, цар, мир у Ахену, Верденски уговор, култура, каролиншка ренесанса, каролиншка минускула.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је Велика сеоба народа? Које су најзначајније „варварске државе“?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима да су Франци германско племе које је већ од 3. века упадало на подручје римске Галије. Изражемо како су Франци, од римских савезника у бици на Катауланским пољима 451. године, постали непријатељи и успели да униште римску власт на подручју Галије. Упознајемо их са првом владарском династијом Меровинга и истичемо значај Хлодовеха. Објашњавамо шта је "период лењих краљева". Изражемо како долази до устоличења нове династије Каролинга и истичемо значај Карла Мартела, Пипина Малог и Карла Великог (768-814). На карти показујемо правац ширења франачке државе за време Карла Великог. Објашњавамо како долази до Карловог крунисања царском круном 800. године и суштину сукоба са Византијом. Наводимо узроке распада Франачке државе 843. године и на карти показујемо области на које се поделила. Истичемо рад Карла Великог на

културном развоју Франачке и упознајемо ученике са најзначајнијим представницима и тековинама Каролиншке ренесансе.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 37. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ФРАНАЧКА ДРЖАВА

Хилдерих из рода Меровинга: саветник римског намесника

Хлодовех 481-511: заузео читаву Галију

христијанизација

Дагоберт 629-639: ујединио расцепкану државу

Период „лењих краљева“

мајордом: управник двора

Карло Мартел: род Каролинга

732. године-битка код Поатјеа

Пипин Мали 751-768

протерао Лангобарде из средње Италије

Папска држава

Карло Велики 768-814

Освајања: Баварска, Саксонија, Панонска низија, северна Италија

800. године: римски цар

812. године: мир у Ахену-франачки цар

843. године: подела државе на три дела

Каролиншка ренесанса

носиоци: Петар из Пизе, Павле Ђакон, Јосиф из Ирске, Алкуин Саксонац, Ајнхард

каролиншка минускула

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 13.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Франачка држава

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени, знати најзначајније државе средњег века, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку. уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 221, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Франци, Галија, Меровинзи, Хлодовех, мајордом, Каролинзи, Карло Мартел, Пипин Мали, Лангобарди, Карло Велики, Папска држава, цар, мир у Ахену, Верденски уговор, култура, каролиншка ренесанса, каролиншка минускула.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су варварске државе створене на простору Западног римског царства? Када је дошло до успона Византије?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Ко су Франци? Ко је био Хлодовех? У чему је значај христијанизације Франака? Шта је то период „лењих краљева“? Ко су били мајордоми? По чему је значајан Карло Мартел? Како је Пипин Мали постао краљ Франачке? Када је Франачка достигла врхунац? Како је и како настала Папска држава? Како је римски папа наградио Карла Великог? Зашто је дошло до дипломатског спора између Византије и Франачке? Шта је постигнуто миром у Ахену. Када се и на које делове распала држава Карла Великог? Шта је Каролиншка ренесанса? Ко су били носиоци културне обнове? Шта је каролиншка минускула?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде задатак на 49. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 14.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Феудално друштво

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој, бити способан да уочи утицај географског фактора на развој привреде.

СТАНДАРДИ: 111, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: рурализација, аграрни односи, феудални посед, кмет, властелин, сениор, вазал, инвеститура, владар, свештеник, ратар, војник.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо друштвених односа у периоду старог века.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Изражемо ученицима како је текао процес рурализације западне Европе уништењем градова, саобраћајница и трговине. Објашњавамо шта је натурална рента. Саопштавамо да су два основна слоја у раном средњем веку били властела и кметови. Објашњавамо какав је био положај кмета и које су биле обавезе према властелину. Указујемо на суштину односа сениор-вазал и објашњавамо појмове бенефициум, лено тј феуд. Изражемо ученицима чин инвеституре и њено суштинско значење. Указујемо ученицима да је средњовековни свет почивао на свештенику, ратару и војнику и износимо које су биле њихове дужности. Говоримо о начину живота и исхрани људи средњег века.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 41. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ФЕУДАЛНО ДРУШТВО

рурализација западне Европе

замирање трговине

пољопривреда: основна привредна грана

кмет: зависни сељак

натурална и радна рента

вазални односи

сениор и вазал

бенефицијум, феуд/лено

владар: господар земље и заповедник војске

подела становништва: свештеник, ратар и војник

свакодневни живот витеза: борба, лов

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 15.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Феудално друштво

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој, бити способан да уочи утицај географског фактора на развој привреде.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 221, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: рурализација, аграрни односи, феудални посед, кмет, властелин, сениор, вазал, инвеститура, владар, свештеник, ратар, војник.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо привредних карактеристика Византије у раном средњем веку.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Како је и зашто дошло до рурализације западне Европе у раном средњем веку? На који начин су средњовековни људи увећавали обрадиве површине? Како се делило средњовековно друштво? Каква је разлика између средњовековног кмета и античког роба? Које су биле обавезе кмета према свом господару? Какв је био однос сениора и вазала у западној Европи? Шта је лено? Шта је инвеститура? Какав је био положај владара у средњем веку? Како је изгледала троделна подела средњовековног друштва? Како изгледа живот средњовековног витеза?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо илустрације на 38. и 39. страни *Уџбеника*. Постављамо питања: Шта се узгајало у средњем веку. Које су се животиње узгајале?

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 16.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Арабљани и Европа

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, бити у стању да на карти означи простор који су населили Арабљани, знати правце ширења арабљанске државе, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

СТАНДАРДИ: 115, 116, 118, 119, 120, 121, 214, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Арабљани, Арабљанско полуострво, Мухамед, ислам, Куран, освајања, калиф, Индија, Африка, Шпанија, Византија, култура, арабеска, *Хиљаду и једна ноћ*

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су монотеистичке религије? Који су народи живели на границама Византије?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са територијом коју су насељавали Арабљани, односно земљом мириса како ју је називао Херодот. Саопштавамо да су Арабљани живели номадским начином живота у родовско-племенским заједницама, да су били политеисти и да је међу племенима често долазило до сукоба. Објашњавамо ученицима значај Мухамеда (570-632) за историју Арабљана и оснивање нове вере - ислама. Упознајемо ученике са муслиманском ером која започиње 622. преласком Мухамеда из Меке у Медину. Саопштавамо да се исламска света књига зове Куран. Излажемо да ислам проповеда свети рат против неверника и да је арапска држава ускоро после Мухамедове смрти почела нагло да се шири заузимајући: Сирију и Палестину, Персијско царство, северну Африку, а 711. године и Шпанију. Постављамо

питање ученицима: Који су народи зауставили даље напредовање Арабљана у Европи? На карти показујемо где се простирала арабљанска држава на врхунцу моћи. Објашњавамо да је већ у 8. веку започео процес деобе државе и да су формиране три исламске државе са престоницама у Багдаду (Азија), Каиру (Египат) и Кордови (Шпанија). Упознајемо ученике са карактеристикама и најзначајнијим достигнућима арабљанске културе.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 45. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

АРАБЉАНИ И ЕВРОПА

Територија: Арабљанско полуострво

Начин живота: Номадско сточарство
родовско-племенске заједнице

Мухамед 570-632: "божји изасланик"

ислам: нова религија

622. године: прелазак из Меке у Јасриб (Медина)

Каба/Ћаба

Куран

Освајања: Сирија, Палестина, Египат, стигли до граница Кине и Индије, Шпанија

Подела државе:

Азија- Багдад

Египат- Каиро

Шпанија- Кордова

Арапска цивилизација: једна од најсјајнијих цивилизација средњег века

проучавали Аристотела, Еуклида, Птоломеја, Галена

Хиљаду и једна ноћ

Архитектура: арабеска

донели у Европу: барут, хартију, пиринач, шећерну трску

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 17.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Арабљани и Европа

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, бити у стању да на карти означи простор који су населили Арабљани, знати правце ширења арабљанске државе, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

СТАНДАРДИ: 127, 211, 216, 313, 316, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Арабљани, Арабљанско полуострво, Мухамед, ислам, Куран, освајања, калиф, Индија, Африка, Шпанија, Византија, култура, арабеска, *Хиљаду и једна ноћ*

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо монотеистичких религија и њихових карактеристика.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Где се налазила постојбина Арабљана? Како су живели Арабљани у најстаријем периоду? Ко је био Мухамед? Које су карактеристике ислама? Шта је Куран? Које су територије освојили Арабљани? Када су Арабљани заустављени у Европи? Када се и како поделила арабљанска држава? Које су одлике арабљанске културе? Шта је *Хиљаду и једна ноћ*? Шта је арабеска?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде задатак на 50. страни *Уџбеника*. Анализирамо и коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 18.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Досељавање Јужних Словена на Балканско полуострво

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 120, 124, 212, 214, 215, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: прапостојбина Словена, Срби, Хрвати, Јужни Словени, Западни Словени, Источни Словени, Балканско полуострво, Византија, Авари, Солун, Константинопољ.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је Велика сеоба народа и које су њене последице? Која држава је господарила највећим делом Балканског полуострва?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

На карти показујемо да се прапостојбина Словена налазила између Карпата и Дњепра на југу и Балтичког мора на северу, правце кретања Словена у сеоби и наглашавамо да је то довело до формирања три словенске групе: Источних, Западних и Јужних Словена. Постављамо питање: Какву је политику водио цар Јустинијан? Објашњавамо зашто је северна браница Византије била слабо брањена. Истичемо да су први упади Словена били пљачкашког карактера. Упознајемо их са историјом Авара и појашњавамо природу аварско-словенских

односа. На карти показујемо да су њихови походи стизали све до Драча, Солуна и Цариграда. Објашњавамо зашто је и када дошло до распада аварско-словенског савеза.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 54. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДОСЕЉАВАЊЕ ЈУЖНИХ СЛОВЕНА НА БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО

Прапостојбина: Карпати (југ и запад)-Дњепар (исток)

Три групе: Источни, Западни и Јужни Словени

6. век: упади на византијску територију

средина 6. века: стварање насеобина на Балканском полуострву

Авари: турско племе

Панонска низија

Аварско-словенски савез

опсада Солуна и Цариграда (626. година)

распад Аварско-словенског савеза

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 19.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Досељавање Јужних Словена на Балканско полуострво

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, узроке и последице Велике сеобе народа, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 121, 123, 211, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: прапостојбина Словена, Срби, Хрвати, Јужни Словени, Западни Словени, Источни Словени, Балканско полуострво, Византија, Авари, Солун, Константинопољ.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Од ученика тражимо да наведу најзначајније германске државе формиране током раног средњег века.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Зашто су преци данашњих Словена дуго били непознати античким писцима? Где се налазила прапостојбина Словена? Који су били узроци сеобе? Који су били правци словенских сеоба? Шта знамо о начину живота старих Словена? Шта знамо о религији старих Словена? Који су били разлози првих словенских упада на територију Византијског царства? Које мере је предузео цар Јустинијан у циљу заштите северне границе? Са којим народом су Словени заједно упадали на подручје Византије? Када су

Словени коначно населили Балканско полуострво? Која су подручја одолела нападима Словена?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде 1. задатак на 74. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 20.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:Последице насељавања Словена на Балканско полуострво

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, разумети појам, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 118, 119, 121, 127, 215, 216, 221, 222.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: склавиније, Самов савез, Карантанија, Франци, Јужни Словени, власи, Дубровник, земљорадња, пагани.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Где се налазила прапостојбина Словена? Како су и када Словени населили Балканско полуострво? Ко су били Авари и одакле су дошли?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо да је процес словенског насељавања Балканског полуострва трајао више деценија. На карти показујемо простор који су населили Јужни Словени: територија између Источних Алпа и Црног мора и од Дунава до Јадранског, Јонског и Егејског мора. Објашњавамо шта су склавиније. Објашњавамо како је и зашто дошло до склапања Самовог савеза почетком 7. века. Саопштавамо да су Словени населили равничарске пределе погодне за земљорадњу, а да се староседелачко становништво повукло у планинске пределе. Истичемо да су Словени на Балканском полуострву затекли Грке, Романе. Објашњавамо појам влаха. Упознајемо их са настанком Дубровника. Истичемо да су све одлуке битне за

живот племена доносили на заједничким скуповима. Саопштавамо да је религија била паганска и да су најзначајнија божанства били Перун , Дажбог и Световид, али да је процес покрштавања започео већ у 7. веку, али да је текао споро и да је трајао вековима.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 57. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ПОСЛЕДИЦЕ НАСЕЉАВАЊА СЛОВЕНА НА БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО

Склавиније: заједнице племена на челу са кнезом

Непријатељи Словена: Авари и Франци

7. век-Самов савез: словенски савез у средњој Европи

Староседеоци Балкана: Грци и Романи

власи: сточарско становништво

Дубровник: романско-словенско становништво

начин живота Словена: земљорадња и сточарство

религија: пагани

божанства: Перун (бог муња и грома), Дажбог (бог доњег света и сточарства) и

Световид (бог рата и плодности)

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 21.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:Последице насељавања Словена на Балканско полуострво

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Германи и Словени.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама.

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 118, 119, 121, 123, 124, 127, 212, 215, 216, 221, 222.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ:склавиније, Самов савез, Карантанија, Франци, Јужни Словени, власи, Дубровник, земљорадња, пагани.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Где се налазила прапостојбина Словена? Када су и Словени населили Балканско полуострво?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Шта су склавиније? Шта је Карантанија? Где је настао Самов савез и кога је окупљао? Ко су власи? Како је настао град Дубровник? Шта је омогућило брже стапање Словена и Староседеоца? Чиме су се бавили Словени? Како су изгледала насеља Словена? Како је изгледала племенска организација Словена? Каква су била веровања Словена у време доласка на Балканско полуострво? Која су била најзначајнија словенска божанства?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо статуе словенских божанства на 57. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 22.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Досељавање Срба и Балканско полуострво до 11. века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Срби и друга словенска племена.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 120, 124, 212, 214, 215, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Срби, Хрвати, државне области, Цетина, Далмација, Посавина, Босна, бан, Бугари, цар Симеон, кнез Часлав, Самуилово царство, Беласица Охридска архиепископија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта су склавиније и где настају? Какви су били односи Словена и староседелаца Балканског полуострва? Каква је била религија Словена у време доласка на Балканско полуострво?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Изражемо да су Срби и Хрвати живели у суседству Франачке, да су се доселили на позив византијског цара. Саопштавамо да су Срби створили више државних области и на карти показујемо: Србију, Дукљу, Травунију, Захумље и Паганију. Говоримо да је река Цетина била граница између Срба и Хрвата. Изражемо да су Хрвати створили Посавину и Приморску Хрватску и да их је ујединио у 10. веку први хрватски краљ Томислав. Објашњавамо да је Босна у почетку била само географски појам, који се односио на горњи

ток реке Босне, али да је касније настала држава, за чију су се територију бориле Угарска и Византија. Излажемо да су Бугари турско племе које се крајем 7. века населило између Дунава и планине Балкан. Објашњавамо како је дошло до стапања са Словенима. Истичемо владавину цара Симеона (893-927), када је Бугарска постала најзначајнија држава на Балкану. Објашњавамо како је дошло до уништења Бугарског царства 971. године. Објашњавамо да се у Србији током 10. века смењивала бугарска и византијска власт. Упознајемо их са владавином кнеза Часлава и на карти показујемо територију коју је обухватала његова држава. Објашњавамо зашто је дошло до устанка Словена крајем 10. века и зашто је Самуило обновио Бугарско царство. Саопштавамо да су се у саставу Самуилове државе нашле и Србија, Дукља и део Босне. Излажемо како је уништена Самуилова држава.

ЗАВШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ 61. страни *Уибеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДОСЕЉАВАЊЕ СРБА И БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО ДО 11. ВЕКА

Срби и Хрвати: прва половина 7. века

Бела Србија и Бела Хрватска

Срби: стварање државних области

територија: Цетина - ушће Бојане - Ибар

Хрвати: Приморска Хрватска (Далмација)

Континентална Хрватска (Посавина)

Босна: географски појам-горњи ток реке Босне

бан

Бугари: турско племе које је покорило Словене

цар Симеон 893-927: врхунац моћи

уништили их Византинци 971. године

Србија у 10. веку: бугарска и византијска власт

кнез Часлав: обновио Србију и зауставио продоре Мађара

Устанак Словена 976. године стварање Самуиловог царства

Охрид: средиште патријаршије

Србија, Дукља и део Босне ушли у састав Самуиловог царства

1014 године: битка код Беласице

Охридска архиепископија

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 23.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Досељавање Срба и Балканско полуострво до 11. века

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеобе, знати основне правце кретања германских и словенских племена, бити у стању да на карти означи простор који су населили Срби и друга словенски народи.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 121, 123, 211, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Срби, Хрвати, државне области, Цетина, Далмација, Посавина, Босна, бан, Бугари, цар Симеон, кнез Часлав, Самуилово царство, Беласица Охридска архиепископија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Где се налазила прапостојбина Словена? Када су и Словени населили Балканско полуострво?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Где се налазила прапостојбина Срба и Хрвата? Када су и како Срби и Хрвати населили Балканско полуострво? Коју су територију населили Срби? Коју су територију населили Хрвати? Шта је означавао појам Босна у раном средњем веку? Коју је титулу носио владар Босне? Ко су били Бугари и на који начин је настала њихова држава? Када је Бугарска достигла врхунац? Које две државе су се спориле над територијом Србије? Ко је био кнез Часлав? Шта је Самуилово царство? Какву је судбину доживело Самуилово царство? Шта је Охридска архиепископија?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо илустрацију „Приказ битке на Беласици“, на 61. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 24.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:Покрштавање Словена

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

-знати основне одлике хришћанства , разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочити утицаје под којим се развијала, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 119, 121, 123, 211, 214, 222, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ:Рим, Цариград, Мисија Тирила и Методија, глагољица, Срби, Бугари, Охрид, Климент, Наум, ћирилица, христијанизација Срба и Хрвата, Руси, кнез Владимир, Мирослављево јеванђеље.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Каква су била веровања Словена у време доласка на Балканско полуострво? Које су словенске земље створене на Балканском полуострву током 10. и почетком 11. века? Која су била два најутицајнија хришћанска центра у средњем веку?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Објашњавамо зашто покрштавање није имало само верско обележје, већ да је било и праћено наметањем политичких и цивилизацијских тековина Франачке или Византије. Истичемо да је проповедање обављано на латинском или грчком језику. Излажемо зашто је Растислав

владар Великоморавске кнежевине затражио мисионаре из Цариграда. Упознајемо их са мисијом Ћирила и Методија и њеним неуспехом у Великоморавској кнежевини. Истичемо да је Ћирило створио прво словенско писмо-глагољицу. Објашњавамо како су Бугари 864. године прихватили хришћанство из Византије. Упознајемо ученике са радом ученика Ћирила и Методија (Климент, Наум, Сава..) и истичемо Охрид као средиште њихове делатности. Објашњавамо да је покрштавање Срба био вишевековни процес, а да је први талас уследио између 867. и 874. године. Појава хришћанских имена у владарској породици поткрепљују ову тезу. Упознајемо ученике и са процесом покрштавања других словенских народа: Хрвата (9. век) и Руса (988. године у време кнеза Владимира). Говоримо да је стварање писма довело до развоја писмености, али да нису сачувани најстарији словенски писани споменици. Истичемо да је најпознатији српски средњовековни рукопис Мирослављево јеванђеље са краја 12. века

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ 65. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ПОКРШТАВАЊЕ СЛОВЕНА

Рим и Цариград: центри покрштавања

Мисија Ћирила и Методина

Растислав: великоморавски кнез

Ћирило и Методије превели богослужбене књиге на словенски језик

глагољица: прво словенско писмо

Бугари: 864. године примили хришћанство

Охрид: средиште делатности Климента, Наума, Саве

ћирилица

Срби: примили хришћанство између 867. и 874. године

Петар Гојниковић: први српски владар са хришћанским именом

Хрвати: примили хришћанство у првим деценијама 9. века

Руси: кнез Владимир крајем 10. века

почеци писмености: најстарији споменици нису сачувани

Мирослављево јеванђеље: крај 12. века

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 25.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:Покрштавање Словена

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочи утицаје под којим се развијала, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 212, 215, 313, 314.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Рим, Цариград, Мисија Ћирила и Методија, глаголица, Срби, Бугари, Охрид, Климент, Наум, ћирилица, христијанизација Срба и Хрвата, Руси, кнез Владимир, Мирослављево јеванђеље.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо веровања Словена у време доласка на Балканско полуострво.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Који су најважнији хришћански центри у средњем веку? Које су биле најмоћније хришћанске државе у раном средњем веку? Ко је био кнез Растислав? Какав је био значај мисије Ћирила и Методија? Када су и како покрштени Бугари. На основу чега

знамо да су Срби покрштени у другој половини 9. века? Када су и како Руси примили хришћанство? Ко је изумео глаголицу, а ко ћирилицу? Шта је Мирослављево јеванђеље?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Тражимо од ученика да на основу табеле „Глаголица“ на 75. страни *Уџбеника*, покушају да напишу своје име и презиме.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 26.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:Крај раног средњег века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеоба и миграција, знати основне правце кретања германских и словенских племена, Мађара и Викинга.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочи утицаје под којим се развијала, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 120, 123, 124, 212, 124, 215, 211, 312, 316, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ:Свето римско царство, Викинзи, Мађари, Нормани, Виљем Освајач, велики црквени раскол, Дукља, Михаило, Дукља, Рашка, Вукан, велики жупан, крсташки ратови.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су најзначајније државе Европе у раном средњем веку? Какви су били друштвени односи у државама Западне Европе?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са доласком Мађара на подручје Панонске низије. Излажемо да је Отон I зауставио Мађаре, освојио велики део Италије и како се прогласио за цара Светог римског царства, које је постојало до почетка 19. века. На карти показујемо да су Викинзи насељавали области данашње Данске, Шведске и Норвешке. Говоримо да су били вешти морепловци и да су стизали на различите стране света. На карти показујемо да је један водени пут водио до Русије па до Цариграда, а други дуж Атланског океана где су нападали Енглеску, Француску (Нормандија) и да су стигли све до Средоземног мора, где су на Сицилији основали своју краљевину. Истичемо да су Викинзи били први Европљани који су дошли до обала северне Америке. Упознајемо их са освајањем Енглеске, када је Виљем I Освајач постао енглески краљ. Постављамо питање: Када је дошло до црквеног раскола? Излажемо последице великог раскола. Упознајмо ученике са начином на који је Дукља изборила независност од Византије и како је Михаило добио краљевску круну из Рима. Излажемо да је за време Михаиловог сина Бодина, Дукља достигла врхунац да је обухватала и територију Рашке и Босне. Објашњавамо да је Дукља већ почетком 12. века пропала и да се издвојила Рашка, чији је владар велики жупан Вукан уз помоћ Угарске настојао да се ослободи византијског утицаја. Истичемо да се Рашка осамосталила тек за време Стефана Немање. Упознајемо ученике са узроцима, током и последицама крсташких ратов.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 69. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

КРАЈ РАНОГ СРЕДЊЕГ ВЕКА

Европа у 10. и 11. веку

10. век: продор Мађара

Отон I: цар Светог римског царства

Викинзи: територија Данске, Шведске и Норвешке

Нормани: миграције дуж Атланског океана

Варјази: миграције дуж Русије

допловили до обала Северне Америке

Виљем I Освајач: краљ Енглеске

1054. године: црквени раскол

Источно хришћанство- православље

Западно хришћанство- католичанство

Дукља: почетком 11. века независност

краљ Михаило

крајем 11. века слабљење Дукље и осамостаљење Рашке и Босне

Рашка: велики жупан Вукан

ослонац на Угарску против Византије

11. век: Турци Селџуци продиру у Малу Азију

1095. године: сабор у Клермону: крсташки рат против муслимана у „Светој земљи“

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: РАНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 27.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Рани средњи век

ТИП ЧАСА: систематизација

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Упознавање са временским и просторним оквирима средњовековне епохе:

- знати временске оквире средњег века, знати и разумети класификацију на рани средњи век и позни средњи век, знати да на историјској карти Европе и Медитерана покаже државе и народе који су обележили средњовековну епоху, знати датуме најзначајнијих догађаја.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- разумети појам, узроке и последице сеоба и миграција, знати основне правце кретања германских и словенских племена, Мађара и Викинга.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања, познавати културне карактеристике раног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочи утицаје под којим се развијала, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 121, 123, 124, 211, 212, 215, 312, 313, 314, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Велика сеоба народа, варварске државе, Хуни, Византија, Франачка, Карло Велики, феудални односи, Авари, Словени, Срби, Хрвати, Бугари, Дукља, Рашка, Тирило и Методије, покрштавање Срба, Викинзи, Мађари.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима, дели у групе.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је средњи век? Како делимо средњи век? Како се делило становништво у средњем веку?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Делимо ученике у пет група и цртамо табелу на табли. Од ученика тражимо да исто учине у својим свескама. Прва група попуњава колону **народи**, друга колону **државе**, трећа колону **личности**, четврта колону **верске прилике** и пета група колону **културне прилике**.

	народи	државе	личности	црквене прилике	културне прилике
Западна Европа					
Медитеран					
Балканско полуострво					

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Известиоци група попуњавају своје колоне на табли. Заједно са осталим ученицима допуњујемо, исправљамо, коментаришемо.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 28.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Света земља и Крсташки ратови

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице верских ратова.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

СТАНДАРДИ: 111, 119, 120, 124, 127, 216, 223.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: папа Урбан II, крсташи, Крсташки ратови, Палестина, Јерусалим, ходочасници, темплари, Фридрих I Барбароса, Ричард I Лавље Срце, миграције, Марко Поло

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Џ. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Џ. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.

Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Објашњавамо да се раздобље од 12. до 15. века назива позни средњи век и да су његове карактеристике: економски развој, развој трговине и робно-новчане привреде, настанак грађанства и културни напредак.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са појмом Крсташких ратова и објашњавамо узроке који су довели до њиховог покретања. Саопштавамо да је на сабору у Клермону 1095. године, папа упутио позив свим хришћанима да крену у ослобађање Христовог гроба. Истичемо да су се позиву одазвали племићи, витезови, али и сиромашни слојеви, који су у рату видели прилику да се ослободе сиромаштва. На карти показујемо путеве крсташа: Дунавом, копном и морем. Саопштавамо да је Први крсташки рат вођен против Турака од 1096. 1099. године, када је

освојен Јерусалим. Тражимо до ученика да анализирају карту у *Уџбенику* на страни 79. и да нам кажу које су крсташке државе створене у Светој земљи. Упознајемо ученике са појмом ходочасника и витешко-монашким редовима. Уз помоћ карте објашњавамо ученицима у каквом су се окружењу нашле крсташке државе. Саопштавамо када је и како дошло до пада Јерусалима и упознајемо ученике са војсковођом Саладином. Истичемо да су Трећи крсташки рат предводили највећи европски владари Фридрих I Барбароса и Ричард I Лавље Срце и упознајемо их са тековинама овог похода. Објашњавамо последице крсташких ратова: јачање краљевске власти и слабљење моћи феудалаца, унапређење трговине, мешање културе, интересовање Европљана за удаљене државе и културе. Упознајемо их са путовањем Марка Пола. Истичемо Четврти крсташки рат и заузимање Цариграда 1204. године. Објашњавамо како су завршени Крсташки ратови и истичемо позитивне и негативне последице.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 81. страни. Заједно са ученицима коментаришемо и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СВЕТА ЗЕМЉА И КРСТАШИ

1095. године: почетак крсташких ратова

крсташки: ратници који су кренули у поход за ослобађање Христовог гроба

1099. године: крсташки заузели Јерусалим

крсташке државе: Јерусалимска краљевина и неколико грофовија

Саладин: 1187. године заузима Јерусалим

Трећи крсташки рат: Ричард Лавље Срце и Фридрих I Барбароса

последице крсташких ратова

јачање краљевске власти

развој трговине

Марко Поло: путовање у Кину

Четврти крсташки рат 1204. године: заузимање Цариграда

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 29.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Света земља и Крсташки ратови

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице верских ратова.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења раног средњег века, знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

СТАНДАРДИ: 121, 125, 128, 224, 225, 311, 316, 321, 326.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: папа Урбан II, крсташи, Крсташки ратови, Палестина, Јерусалим, ходочасници, темплари, Фридрих I Барбароса, Ричард I Лавље Срце, миграције, Марко Поло.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Џ. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Џ. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Београд 1999.

Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо какав је био однос између папа и световних владара.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Шта су Крсташки ратови? Када су вођени Крсташки ратови? Колико је укупно било Крсташких ратова? Ко су биле зарађене стране? Шта је био повод за отпочињање Првог крсташког рата? Којим су путевима крсташи стизали у Свету земљу? Када је и како настала Јерусалимска краљевина? Које су биле остале крсташке државе? Шта су витешко-монашки редови? Како је дошло до пада Јерусалима? Када је дошло до Четвртог крсташког рата? Зашто је овај рат показао право лице крсташа? Ко је био Саладин у какав је био његов однос према енглеском краљу Ричарду?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде трећи задатак на 101. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 30.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Монархије западне Европе

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- знати најзначајније државе средњег века, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне, знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Уочавање међузависности појединца, друштва и културе којој припада:

- знати знамените личности средњег века, схватити због чега су те личности обележиле своју епоху, разумети улогу личности у историјској епохи средњег века, спознати утицај друштва, религије и културе на формирање личности.

СТАНДАРДИ: 116, 118, 119, 123, 124, 125, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Француска, Капети, централни суд, Луј IX Свети, Филип IV Лепи, Хенри II Плантагенет, Филип II Август, Велика повеља слобода, Велики савет, Стогодишњи рат, Јованка Орлеанка.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су биле најзначајније државе западне Европе у раном средњем веку? Који је владар обележио период раног средњег века? Како је и када подељена Франачка држава?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

На карти показујемо простор на којем ће се временом образовати Француска и истичемо да је у овом периоду била подељена на грофовије и војводства. Саопштавамо да су Капети устоличени 987. године и да су се у борби против великаша ослањали на цркву и грађанство. Објашњавамо зашто је цркви и грађанству одговарала јака централна власт и како је текао процес јачања краљевске власти. Истичемо утемељење централног суда у Паризу, владавину Луја IX Светог (1223-1270) и Филипа IV Лепог (1285-1314), као и формирање скупштине

сталежа. Говоримо да је централна власт у Енглеској била јака, још од времена Хенрија I, када су установљени краљеви судови. Објашњавамо шта је систем тзв. општег права. Упознајемо ученике како је Хенри II (1154-1189) добио простране територије у Француској. Саопштавамо да су његов синови били Ричард Лавље Срце (1189-1199) и Џон без Земље (1199-1216). Објашњавамо околности под којима је краљ Џон морао да изда Велику повељу слобода 1215. године. Истиче мода се овим документом владар обавезао да ће поштовати права племства, свештенства и грађана. Излажемо ко чини Велики савет и како ће од њега настати Горњи дом, а од представника округа и градова Доњи дом. Упознајемо ученике са узроцима, током и последицама Стогодишњег рата (1337-1453). Истичемо улогу Јованке Орлеанке.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 84. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

МОНАРХИЈЕ ЗАПАДНЕ ЕВРОПЕ

Француска: територија подељена на војводства и грофовије

самостална политика феудалаца

987. године: династија Капета - краљевски домен између Париза и Орлеана

ширење краљевског домена и стварање суда у Паризу

Луј IX Свети 1223-1270: узорни витез и хришћански ратни

Филип IV Лепу: централизација чиновничког апарата и сазивање скупштине сталежа

Енглеска: јака централна власт

Хенри I (1100-1135): примена система тзв. општег права

Хенри II Плантагенет (1154-1189): женидбом добио простране територије Француске

Ричард Лавље Срце

Џон без Земље

1214. године: пораз од француског краља Филипа II Августа (1165-1223)

1215. године: Велика повеља слободе

владар се обавезао да поштује права племића

Велики савет: Горњи дом

Доњи дом: представници округа и градова

Стогодишњи рат: 1337-1453

енглеска победе: Кресиј (1346), Поатје (1356)

француске победе: Орлеан (1429)

Јованка Орлеанка

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 31.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Монархије западне Европе

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- знати најзначајније државе средњег века, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне, знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Уочавање међузависности појединца, друштва и културе којој припада:

- знати знамените личности средњег века, схватити због чега су те личности обележиле своју епоху, разумети улогу личности у историјској епохи средњег века, спознати утицај друштва, религије и културе на формирање личности.

СТАНДАРДИ: 120, 121, 211, 213, 216, 222, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Француска, Капети, централни суд, Луј IX Свети, Филип IV Лепи, Хенри II Плантагенет, Филип II Август, Велика повеља слобода, Велики савет, Стогодишњи рат, Јованка Орлеанка.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Београд 1997.

Ц. Холмс, *Оксфордска историја средњег века*, Београд 1998.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Подсећамо се које временско раздобље обухвата позни средњи век и које су његове карактеристике.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Како је подељено некадашње царство Карла Великог? Какав је био положај владара у Француској? По чему је значајна владавина Луја IX Светог? Који је владар у Француској први пут сазвао Скупштину сталежа? На кога се краљ ослањао у борби против обласних господара? Зашто је грађанству одговарало јачање централне власти? Шта је систем тзв. општег права? Шта знамо о синовима Хенрија II Плантагенета? Зашто је властела у Енглеској настојала да ограничи власт владара? Шта је Велика повеља слобода? Како је

настао парламент? Ко је чинио Парламент? Шта је била сврха Парламента? Између којих држава се водио Стогодишњи рат? Које су биле последице Стогодишњег рата?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде 2. задатак на 101. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 32.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Византија у позном средњем веку

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- знати најзначајније државе средњег века, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне, знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Уочавање међузависности појединца, друштва и културе којој припада:

- знати знамените личности средњег века, схватити због чега су те личности обележиле своју епоху, разумети улогу личности у историјској епохи средњег века, спознати утицај друштва, религије и културе на формирање личности.

СТАНДАРДИ: 112, 118, 120, 121, 124, 212, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Византија, Османлије, Србија, Бугарска, црквена унија, „Ренесанса Палеолога“, „последња византијска ренесанса“, Маричка битка, вазалство, Мехмед II Освајач, пад Цариграда.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: - - Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1993.

Л. Бреје, *Византијска цивилизација*, Београд, 1976.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Који су најзначајнији византијски владари раног средњег века? Који су народи заузели простране византијске територије током раног средњег века? Које су биле последице Четвртог крсташког рата?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо да је цар Манојло VIII Палеолог (1259-1282) повратио Цариград 1261. године. Објашњавамо да су слабљењу Византије допринели и грађански ратови, као и подела територије међу члановима владарског дома Палеолога. На карти показујемо територије на Балканском полуострву које су освојили Срби, а Турци Османлијама у Малој Азији. Истичемо да су Турци заузели 1352. године тврђаву Цимпе у Тракији, а 1354. године Галипоље. Упознајемо ученике са појмом црквене уније и објашњавамо околности под којима је дошло до склапања уније 1274. године у Лиону и 1439. године у Фиренци.

Истичемо да и поред војног и економског пропадања није дошло до опадања културе. Говоримо о „ренесанси Палеолога“ и „последњој византијског ренесанси“ на Пелопонезу. Објашњавамо како је Византија после Маричке битке 1371. године постала турски вазал и да се обавезала на годишњи данак и давање помоћних војних одреда. Говоримо како се Византија за кратко ослободила вазалних обавеза 1402. године. Упознајемо ученике са владавином Мурата II (1421-1451), који је освојио Солун, други град Царства. Објашњавамо како је Мехмед II Освајач (1451-1481) заузео Цариград 1453. године. Истичемо светски значај византијске цивилизације.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 87. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ВИЗАНТИЈА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Византија у 14. веку: грађански ратови

подела провинција међу члановима владарске династије

српско ширење на Балканском полуострву

турска освајања Мале Азије

освајање Цимпе (1352) и Галипоља (1354)

Црквена унија: Лион (1274) и Фиренца (1439)

миграције византијских интелектуалаца на Запад

културни развој: ренесанса Палеолога

ренесанса на Пелопонезу

Маричка битка 1371. године: Византија постаје турски вазал

1402. године битка код Ангоре: ослобађање од вазалних обавеза

Мурат II (1421-1451): Византија поново постаје турски вазал

Мехмед II Освајач (1451-1481)

1453. године: пад Цариграда под турску власт

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 33.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Византија у позном средњем веку

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- знати најзначајније државе средњег века, уочити међусобне утицаје држава исте епохе: политичке, верске, друштвене и културне, знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Уочавање међузависности појединца, друштва и културе којој припада:

- знати знамените личности средњег века, схватити због чега су те личности обележиле своју епоху, разумети улогу личности у историјској епохи средњег века, спознати утицај друштва, религије и културе на формирање личности.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 221, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Византија, Османлије, Србија, Бугарска, црквена унија, „Ренесанса Палеолога“, „последња византијска ренесанса“, Маричка битка, вазалство, Мехмед II Освајач, пад Цариграда.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1993.

Л. Бреје, *Византијска цивилизација*, Београд, 1976.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо последица Четвртог крсташког рата.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Ко су биле Османлије? Која су прва османска освајања на Балканском полуострву? Ко је угрожавао Византију на Балканском полуострву? Шта је утицало на слабљење власти византијског цара? Какав је био однос Византије и Запада? Шта је „ренесанса палеолога“? Шта је „последња византијска ренесанса“? Које су биле последице Маричке битке? Ко је био Мехмед II Освајач? Када су Османлије освојиле Цариград и срушиле Византију?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо илустрацију „Освајање Цариграда 1453. године“, на 87. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 34.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Градови у позном средњем веку

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, бити у стању да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

СТАНДАРДИ: 111, 114, 116, 118, 119, 121, 124, 216, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: трговина, настанак града, изглед града, трговци, занатлије, еснафи, грађанство, универзитети.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је позни средњи век? Које су одлике позног средњег века?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Подсећамо ученике да је са арабљанским и норманским продором замрла трговина у басену Средоземља. Истичемо да је то довело до економског пропадања некадашњих римских градова. Објашњавамо како је дошло до обнове трговине на Медитерану, чијим су северним обалама господарили хришћани, а јужним муслимани. Упознајмо ученике са појмом сајмова и говоримо о њиховом значају за обнављање трговине и у копненом делу западне Европе. Објашњавамо како је изгледао град, од којих се делова и грађевина састојао и зашто је био опасан зидинама. Истичемо да се градско становништво бавило занатством и трговином. Излажемо да су еснафи удружења занатлија исте струке да је свака радионица имала мајстора, шегрта и калфу. Говоримо да је привредни успон градова довео до социјалног

раслојавања. Подсећамо ученике да се образовање и школство средњег века развијала под јаким црквеним утицајем, али да је школство у Византији задржало световни карактер. Објашњавамо да је први универзитет у Византији основан 425. године у Цариграду, а да први универзитети у западној Европи настају крајем 12. и почетком 13. века у Болоњи, Паризу и Оксфорду.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 91. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ГРАДОВИ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Замирање трговине у басену Средоземља

12. век: организовање сајмова- оживљавање трговине

Изглед града: зидине и куле

трг, уске улице, катедрала

Трговина и занатство

еснафи: удружења занатлија исте струке

обележја: застава, печат, симбол

шегрт, калфа и мајстор

Град: привредно и културно средиште

Универзитет: седам слободних вештина

425. године: Цариград

крајем 12. и почетком 13. века: Болоња, Париз и Оксфорд

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 35.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Градови у позном средњем веку

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, бити у стању да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

СТАНДАРДИ: 125, 211, 221, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: трговина, настанак града, изглед града, трговци, занатлије, еснафи, грађанство, универзитети.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Дибби, *Историја приватног живота* 2, Београд, 2001.

Ж. Дибби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо привредних и друштвених карактеристика раног средњег века.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Шта је довело до замирања трговине на подручју Медитерана у раном средњем веку? Шта је утицало на оживљавање трговине? Када и како настају градови? Како су изгледали средњовековни градови? Које су биле главне архитектонске особености града? Какав је био однос града и околних села? Шта су еснафи? Шта је буржоазија? Како се развијало школство током средњег века? Када је и где основан први универзитет у Византији? Где су основани најстарији европски универзитети? Шта се изучавало на средњовековним универзитетима?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо илустрацију „Призор из средњовековне школе“, на 91. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 36.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Свакодневни живот

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група, уочити различитост свакодневнице унутар исте друштвене групе (отац породице, жена, дете), бити у стању да направи паралелу са светом у коме живи, спознати утицај природних карактеристика на начин живота људи.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе::

- знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

Оспособљавање ученика за самостално учење и истраживање:

- бити у стању да разликује битно од небитног, знати да разликује узрок и повод неког догађаја, бити способан да уочи узрочно-последичне односе, бити у могућности да доноси вредносне процене, оспособити се за групни рад, умети да води аргументован дијалог.

СТАНДАРДИ: 111, 114, 116, 118, 119, 121, 216.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: породица, жена, мушкарац, дете, брак, село, град, исхрана, болести, епидемије, празници, забаве.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима, дели ученике на групе.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд, 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Како је изгледао град у средњем веку? Које су одлике градске привреде.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Ученике делимо у четири групе и свака група добија задатак да на основу уџбеника, обради следеће теме: породица, село и град, исхрана и болести и празници и забаве.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Ученици свих група реферишу о својој теми, а затим уз њихову помоћ пишемо кратке белешке на табли.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ

Породица

отац: глава породице

положај жене:

брак:

дете:

Село и град

кућа у граду:

кућа у селу:

замак

Исхрана и болести

јеловник средњовековних људи:

смртност у средњем веку:

епидемије:

Празници и забаве

прослава хришћанских празника:

витешки турнири:

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 37.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Култура, уметност, наука у средњем веку

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, познавати културне карактеристике раног средњег века, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, бити у стању да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

СТАНДАРДИ: 116, 118, 120, 121, 123, 214, 216, 221, 222

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: западноевропска култура, византијска култура, арабљанска култура, романика, готика, витраж, Роџер Бекон, трубадури, јуначке песме. хуманизам и ренесанса.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диви, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су одлике школства у средњем веку у западној Европи? Шта је „каролиншка ренесанса“?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Објашњавамо које су одлике средњовековне културе. Истичемо да је вера давала печат читавој средњовековној култури и да су у складу са тим постојале три главне цивилизације: византијска, западноевропска и арабљанска. Саопштавамо да је као последица развоја робно-новчане привреде дошло до културног напретка у западној Европи. Говоримо да је романика стил у архитектури који је обележио 11. и прву половину 12. века. Објашњавамо које су одлике романике и набрајамо најзначајније катедрале у Арлу и Тулузу (Француска), Павија и Пиза (Италија), Вормсу, Келну и Бамбергу (Немачка). Указујемо на значај скулптура као религијских и декоративних средстава. Упознајемо ученике са одликама готике, која се развијала од 12. до 15. века. Упоредићемо и анализирамо слике на 96. и 97. страни *Уибеника*, базилику у Сан Триру и Нотрдам у Паризу. Саопштавамо да су најрепрезентативније готичке катедрале настале у Француској (Паризу, Шартру и Ремсу) и Немачкој (Келн). Саопштавамо

да је и књижевност имала верски карактер, али да су била популарна и епска дела која славе храброст ратника и жигошу издају. Истичемо да је идеалан лик ратника приказан у „Песми о Роланду“. Упознајемо ученике са Акритима у Византији. Говоримо о делима и ауторима који наговештавају доба хуманизма и ренесансе: Данте Алегијери (*Божанствена комедија*), Франћеско Петрарка, Ђовани Бокачо (*Декамерон*) и Џефри Чосер (*Кентерберијске приче*). Истичемо значај проналаска штампарије, коју је изумео Јохан Гутенберг 1455. године.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 99. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

КУЛТУРА, УМЕТНОСТ, НАУКА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Религија: главно обележје средњег века

Три цивилизације: византијска, западноевропска и арабљанска

Манастири: центри културе

Романика 12-15. век: дебели зидове, снажни стубови, уски прозори и велики портали
катедрале: Арл и Тулузу (Француска) Павија и Пиза (Италија), Вормс, Келн (Немачка)

Готика 12-15. век: стрми кровови, китњаста фасада, прављене од камена
Шартр, Ремс и Париз (Француска) и Келн (Немачка)

Филозофија: Роџер Бекон

Поезија: трубадури, јуначке песме („Песма о Роланду“, „Акрити“)

Хуманизам и ренесанса: Данте Алегијери, Бокачо, Џефри Чосер

Јохан Гутенберг: 1455. године изумео штампарију

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 38.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Свакодневни живот, култура, уметност и наука у средњем веку

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

-знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, познавати културне карактеристике раног средњег века, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајња културна и научна достигнућа средњег века, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група, уочити различитост свакодневнице унутар исте друштвене групе (отац породице, жена, дете), бити у стању да направи паралелу са светом у коме живи, спознати утицај природних карактеристика на начин живота људи.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе::

- схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

СТАНДАРДИ: 125, 211, 212, 213, 214, 312, 314, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: породица, село, град, исхрана и болести, епидемије, празници и забаве, културна подручја, готика, романика, филозофија, трубадури, јуначке песме, хуманизам и ренесанса.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд, 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо како се делило становништво у средњем веку.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Какав је био положај жене у средњовековној породици? Ко је био глава средњовековне породице? Какав је био положај жене у средњем веку? Како су изгледале куће на селу? Како су изгледале куће у граду? Шта су јели средњовековни људи? Од чега су боловали људи у средњем веку? Како су се забављали људи у средњем веку? Која су културна подручја постојала у средњем веку? Када се развијала романика и које су њене одлике? Које су најпознатије романичке катедрале? Када се развијала готика и које су њене одлике? Које су најпознатије готичке катедрале? Ко је био Роџер Бекон? Ко су били трубадури? Које су најпознатије јуначке песме? Шта су акрити? Који су песници својим делима нагостили доба хуманизма и ренесансе?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде 1. задатак под В на 102. и 103. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 39.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Европа у позном средњем веку

ТИП ЧАСА: систематизација

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, познавати културне карактеристике раног средњег века, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група, уочити различитост свакодневнице унутар исте друштвене групе (отац породице, жена, дете), бити у стању да направи паралелу са светом у коме живи, спознати утицај природних карактеристика на начин живота људи.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе::

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, знати најзначајније државе позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

СТАНДАРДИ: 120, 121, 125, 211, 212, 213, 214, 216, 221, 222, 312, 314, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: крсташки ратови, Француска, Капети, Енглеска, Пантагенети, Стогодишњи рат, Византија, Османлије, Црквена унија, трговина и занатство, градови, еснафи, универзитети, културна подручја, романика, готика, породица, село.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, дели ученике у парове, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диви, *Историја приватног живота 2*, Београд, 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1993.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Тражимо од једног ученика на глас прочита кратку биографију краља Ричарда на 102. страни.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Ученици у паровима раде задатке у *Уџбенику*: 1. на 100. страни, 1, 2, и 3. на 101. страни, 44. на 101. страни, 2. на 103. страни, 3. и 1. на 104. страни.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Ученици гласно читају одговоре, пореде их, допуњују, исправљају и коментаришу.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 40.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Србија и Балканско полуострво у доба Стефана Немање

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 124, 127, 213, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Манојло I Комнин, Рашка, Тихомир, Стефан Немања, Трећи крсташки рат, родоначелник, богумили, Босна, бан Кулин, државни сабор, монах Симеон, Свети Сава, Света Гора.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Где је настала прва српска држава у раном средњем веку? На коју су се државу ослањали владари из династије Вукановића у борби против Византије?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима да је средином 12. века Византијом владао цар Манојло I Комнин. На карти показујемо да је граница Византије била на Сави и Дунаву. Упознајемо ученике са великим жупаном Тихомиром који је владао Србијом као византијски вазал, а да је сваки од тројице његове браће имао своју област којом је управљао. Објашњавамо како је Тихомира

збацио најмлађи брат Стефан Немања (1166-1196). Упознајемо ученике са даљом судбином Тихомира, Мирослава и Страцимира. Говоримо о приликама под којим се Стефан Немања обавезао на верност византијском цару. Истичемо да је после 1180. Стефан Немања искористио нереде у Византији и освојио области око Западне и Велике Мораве, Косово, север Албаније, Дукљу, Травунију и Захумље. Излажемо о састанку Стефана Немање и Фридриха I Барбаросе. Говоримо о Немањиној верској политици: протеривање богумила и градњи задужбина. Саопштавамо да је Босном у ово време владао бан Кулин, који се трудио да изгради добре односе са Србијом и Угарском. Истичемо да је бан Кулин пружао уточиште богумилима. Објашњавамо околности под којим се Стефан Немања повукао са власти 1196. године и зашто је престо препустио средњем сину Стефану. Говоримо о делатности монаха Симеона и Саве у Хиландару.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 109. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СРБИЈА И БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВОМО У ДОБА СТЕФАНА НЕМАЊЕ

Манојло I Комнин: византијски цар
велики жупан Тихомир

Стефан Немања 1166-1196

пораз у сукобу са Византијом
освајања после смрти Манојла I Комнина: Дукља, Травунија и Захумље
састанак са Фридрихом I Барбаросом
обрачун са богумилима
задужбине: Студеница и Ђурђеви ступови

Босна: бан Кулин-признао угарску власт
пружио уточиште богумилима

Држави сабор у Расу 1196. године: Стефан Немањић велики жупан
Вукан добио на управу Зету
монах Симеон: Хиландар

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 41.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Српска држава и Балканско полуострво у првој половини 13. века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 123, 212, 222, 311, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Вукан, Стефан, Четврти крсташки рат, Епир, Никејско царство, краљевина, Првовенчани, Бугарско царство, Монголи.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Када је и на који начин Стефан Немања постао велики жупан? Какву је политику Стефан Немања водио према Византији? На који начин је Стефан Немања окончао своју владавину?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Говоримо како је Вукан збацио Стефана Немањића и постао велики жупан. Објашњавамо како је дошло до помирења међу браћом. Постављамо питање: Које су последице Четвртог крсташког рата? На 111. страни *Уибеника* анализирамо карту и објашњавамо које су државе

на простору Византије створили крсташи, а које су биле грчке државе. Указујемо како су та збивања утицала на спољнополитички положај Србије. Објашњавамо како је Стефан Немањић успео да од римског папе добије краљевску круну 1217. године. Истичемо значење надимка Првовенчани. Говоримо да је после смрти Стефана Првовенчаног 1228. године Србија знатно ослабила. Указујемо да су две најзначајније државе на Балкану биле Бугарско царство и Епирска држава. Објашњавамо да је ситуација у региону доводила и до смена на власти у Србији. Упознајемо ученике са продором Монгола из Азије до Јадранског мора. Истичемо да је Србија претрпела велика разарања и да је то довело до смене на престолу. Нови краљ је постао Урош I.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 111. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СРПСКА ДРЖАВА И БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ 13. ВЕКА

Стефан Немањић 1196-1228

Вукан управља Дукљом

Четврти крсташки рат: 1204. године

Епирска држава и Никејско царство

грчке државе

1217. године Србија постаје краљевина

Стефан Првовенчани

слабљење Србије после смрти Стефана Првовенчаног

Епирска држава и Бугарско царство: водеће државе а Балкану

средина 13. века: најезда Монгола

краљ Урош I

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 42.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Српска држава и Балканско полуострво крајем 12.у првој половини 13. века

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА:комбиновани

МЕТОДА РАДА:комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 224, 313, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Стефан Немања, Тихомир, Босна, бан Кулин, Вукан, Стефан, Четврти крсташки рат, Епир, Никејско царство, краљевина, Првовенчани, Бугарско царство, Монголи.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо како је Стефан Немања дошао на власт.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Какву је политику водио Стефан Немања према Византији? Са којим се учесником Трећег крсташког рата састао Стефан Немања? Какву је верску политику водио Стефан Немања? На шта се односио појам Босна у раном средњем веку? Ко је био бан Кулин и какву је спољну и верску политику водио у својој држави? Када је и на који начин Стефан

Немања окончао своју владавину? Како је провео последње године свог живота Стефан Немања? Зашто је престо Стефан Немања оставио средњем сину Стефану? Када је и зашто дошло до рата између Стефана и Вукана? Које су биле последице Четвртог крсташког рата? Када је и на који начин Србија постала краљевина? Какав је био положај Србије у региону Балканског полуострва за време наследника Стефана Првовенчаног?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Тражимо од ученика да упореде карту Немањине Србије на 108. страни *Уџбеника*, са савременом картом Републике Србије. Које су разлике?

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 43.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Сава Немањић и уређење српске цркве

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочити утицаје под којим се развијала, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 118, 119, 120, 121, 213, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: ктитори, задужбине, Свети Сава, аутокефалност, архиепископија, Жича, путовања Светог Саве, култура, житија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Како је Стефан Немањић провео последње године свог живота? Када је и на који начин Србија постала краљевина.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Објашњавамо однос владар и цркве у средњем веку. Истичемо да је црква бринула о моралу, духовном животу верника, али и о склапању бракова и наслеђивања у породици. Говоримо о подизању задужбина и да су најзначајније Немањине задужбине биле Студеница и Хиландар. Указујемо да су црквене старешине у Немањино време биле под врховном влашћу Охридске архиепископије. Објашњавамо околности под којима је монах Сава добио самосталност српске цркве од васељенског патријарха. Истичемо да је српска црква била у рангу архиепископије, да је седиште било у Жичи и да је Сава био први архиепископ. Анализирамо карту а 114. страни *Уџбеника* и говоримо о Савиним путовањима. Говоримо о смрти Светог

Саве у Бугарској и преносу моштију у Милешеву. Постављамо питања: Шта су Житија? Истичемо да су Житије Светог Симеона написали Свети Сава и Стефан Немањић. Говоримо о градитељској делатности првих владара династије Немањића.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 99. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СВА НЕМАЊИЋ И УРЕЂЕЊЕ СРПСКЕ ЦРКВЕ

Савез цркве и владара у средњовековној Србији

ктиторска делатност

1219. година: аутокефална архиепископија

Жича: седиште архиепископије

архиепископ Сава

Путовања Светог Саве: Света Гора, Мала Азија, Света земља

Житије Светог Симеона: написали Свети Сава и Стефан Немањић

Мирослављево јеванђеље

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 44.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Сава Немањић и уређење српске цркве

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства, разумети последице великог црквеног раскола, уочити особености процеса покрштавања, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочити утицаје под којим се развијала, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 216, 313, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: ктитори, задужбине, Свети Сава, аутокефалност, архиепископија, Жича, путовања Светог Саве, култура, житија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо када су Срби примили хришћанство.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Какав је био однос државе и цркве у средњем веку? Какву је верску политику водио Стефан Немања? По чијом су се црквеном влашћу налазиле српске епископије? Када је и како српска црква стекла независност? Шта значи аутокефална архиепископија? Где је био центар архиепископије? Ко је био први архиепископ? Како је била уређена Српска црква по стицању независности? Где је путовао Свети Сава? Због чега се сматра да је Црква била покровитељ и расадник средњовековне уметности и културе? Шта су житија? Ко су писци Житија Светог Симеона?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Разговарамо са ученицима о томе како се данас слави Свети Сава.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 45.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Успон српске средњовековне државе

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 124, 127, 231, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: краљ Урош I, трговина, рударство, краљ Драгутин, Београд, краљ Милутин, северна Македонија, Симонида, Грачаница, Стефан Дечански, Велбужд, млади краљ Душан, Бугарска, Византија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

. М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Када је Србија започела процес ослобађања од византијске власти? Када је Србија стекла међународно признање?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Подсећамо се заједно са ученицима како је краљ Урош I дошао на власт. Упознајемо ученике са владавином краља Уроша I (1243-1276), доласком Саса и покретањем рударске производње и успоном трговине. Истичемо да је краљ Урош I био ожењен Јеленом Анжујском и да је био велики покровитељ уметности и књижевности и да је саградио

манастир Сопоћане. Саопштавамо под којим је околностима на престо уместо повређеног Драгутина дошао краља Милутин (1282-1321). На карти показујемо области краља Драгутина после повлачења са власти, као и области северне Македоније које је освојио краљ Милутин. Објашњавамо како је дошло до брака између Милутина и византијске принцезе Симониде. Говоримо о Милутиновој градитељској делатности и истичемо манастир Грачаницу и данашњу цркву манастира Хиландара. Саопштавамо ученицима да је почетком 14. века избио рат између Милутина и његовог брата Драгутина. Објашњавамо како је склопљен бугарско - византијски савез против Србије. Истичемо битку код Велбужда 1330. године, када је војска српског краља Стефана Дечанског (1321-1331) победила бугарску војску. Објашњавамо да је овом победом Србија потврдила своју надмоћ у источном делу Балканског полуострва. Говоримо о побуни и доласку на власт младог краља Душана.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 118. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

УСПОН СРПСКЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ДРЖАВЕ

Краљ Урош I 1243-1276

развој рударства и трговине
1261. године обнова Византијског царства

Краљ Драгутин 1276-1282

пад са коља

Краљ Милутин 1282-1321

освајања северног дела Македоније
брак са Симонидом
задужбине: Грачаница, нова црква у Хиландару

Краљ Стефан Дечански 1321-1331

1330. године битка код Велбужда
побуна сина Душана

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 46.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Успон српске средњовековне државе

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 221, 313, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: краљ Урош I, трговина, рударство, краљ Драгутин, Београд, краљ Милутин, северна Македонија, Симонида, Грачаница, Стефан Дечански, Велбужд, млади краљ Душан, Бугарска, Византија.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо када је и како Србија постала краљевина и како је стекла црквену самосталност.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Када је обновљено Византијско царство? Зашто је у време краља Уроша I дошло до привредног јачања? Ко су били рудари у Србији? Какав је био однос краља Уроша према уметности и књижевности? Зашто се краљ Драгутин повукао са власти? Којим је областима управљао после повлачења са власти? Од кога је краљ Драгутин добио Београд?

Шта је освојено за време краља Милутина? Какви су били односи између краљева Милутина и Драгутина током њихове владавине? Због чега је и у ком смислу Србија за време краља Милутина доживела велики успон? Када се и између кога одиграла битка на Велбужду? Због чега је и на какав начин своју владавину окончао краљ Стефан Дечански?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде задатак на 139. страни *Уџбеника*. Помажемо ученицима и пружамо додатна објашњења.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 47.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Друштво у српској средњовековној држави

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века, спознати утицаје других држава на државно и друштвено устројство средњовековне српске државе, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 120, 123, 212, 222, 311, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: подела друштва, властела, свештенство, себри, меропси, власи, Душанов законик.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Ко чини владајући слој у средњем веку? Ко чини подчињени слој у средњем веку?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима да је друштво у средњовековној Србији било подељено на више слојева и да они нису били равноправни. Говоримо да је властела била владајући слој и да су владару обезбеђивали војску и да су обављали главне државе послове. Објашњавамо да је део њихових поседа био наследан, а да је други део био феудално добро. Истичемо да су најбогатији властелини градили задужбине. Подсећамо ученике на повезаност државе и цркве у средњем веку. Указујемо ученицима да су и међу свештенством постојале разлике: највиши црквени великодостојници, епископи и владике-уважени у друштву и сеоски свештеници- имали бројне обавезе. Објашњавамо да је у Србији постојало више група зависног становништва и да је заједнички назив за припадника потчињених слојева био

себари. Истичемо да су најбројнији били меропси, који су живели на властеоским поседима. Део прихода су давали господару, а за њега су морали да обављају и одређене физичке послове. Саопштавамо да су се сточарством бавили власи. Објашњавамо да су права и обавезе друштвених слојева у 14. веку биле прописане Душановим закоником.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 118. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДРУШТВО У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ СРБИЈИ

владар- налазио се на челу државе

властела: повлашћени слој- главни стуб моћи владара
 поседују земљишне поседе
 убирају порезе
 коњица у рату

свештенство: врши службу у црквама и манастирима
 високи црквени великодостојници
 пароси

Себри: зависно становништво
 меропси и власи
 Душанов законик

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 48.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Друштво у српској средњовековној држави

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века, спознати утицаје других држава на државно и друштвено устројство средњовековне српске државе, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 224, 313, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: подела друштва, властела, свештенство, себри, меропси, власи, Душанов законик.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Од ученика тражимо да нам на карти покажу како је текао територијални развој српске средњовековне државе.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Какав је био положај владара у средњовековној Србији? Које су титуле носили српски владари? Уз чију су помоћ Немањићи спроводили своју власт? Какав је био положај феудалних господара? Ко чини државни сабор? Која је била улога државног сабора? На који начин је цар Душан организовао власт у новоосвојеним областима? Ко су били управници у новоосвојеним областима? Зашто управљање средњовековном државом није било једноставно? Какав је био положај цркве у средњовековној Србији? Које су титуле носили поглавари српске цркве? Како се делило становништво у средњовековној Србији?

Како се делила властела? Ко су себри? Како се делило зависно становништво? Какав је био положај зависног становништва?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Анализирамо илустрације на 120. и 121. страну *Уџбеника*. Тражимо од ученика да уоче разлике у начину облачења.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 49.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Душаново царство

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 124, 127, 213, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Стефан Душан, освајања, Српска патријаршија, Пећ, Скопље, цар Душан, деспот, Душанов законик, Урош, Свети архангели код Призрена.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна.

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Када је почело да се развија рударство у средњовековној Србији? Када се Србија проширила на подручје вардарске Македоније? Које су биле последице битке на Велбужду?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Подсећамо ученике на околности под којима је Стефан Душан дошао на престо 1331. године. Објашњавамо да је створио јаку војску и да је кренуо у освајање византијске територије. Анализирамо карту на 123. страни *Уџбеника* о показујемо које је територије освојио краљ Стефан Душан. Објашњавамо да је царску круну владару могао да да само патријарх.

Изражемо како је српска архиепископија уздигнута у ранг патријаршије. Објашњавамо како се је дошло до крунисања царском круном на Васкрс 1346. године у Скопљу и да је његов син Урош добио титулу краља. Говоримо да је највернијој властели додељивао титуле деспота. Изражемо како је текао процес издавања Душановог закона 1349. године. Упознајемо ученике са околностима које су наступиле пред крај Душанове владавине: губитак Хума и продор Османлија. Истичемо да је цар Душан припремао рат против Турака, али да је тај подухват прекинут његовом изненадном смрћу. Говоримо о градитељској делатности цара Душана и истичемо његову задужбину, цркву Светих архангела код Призрена.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 125. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДУШАНОВО ЦАРСТВО

Стефан Душан 1331-1355

брак са бугарском принцезом
освајање византијске територије

Проглашење патријаршије 1346. године

Пећ: седиште патријаршије

Цар Срба и Грка- 1346. године

додељивао византијске титуле својим сарадницима

Душанов законик: 1346. година

задужбина: црква Светих архангела

Цар Урош 1355-1371

појава обласних господара

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 50.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Душаново царство

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 224, 313.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Стефан Душан, освајања, Српска патријаршија, Пећ, Скопље, цар Душан, деспот, Душанов законик, Урош, Свети архангели код Призрена.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо владавине краља Уроша I и краља Милутина.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Када је и како започео своју владавину краљ Душан? На који начин је краљ Душан обезбедио подршку Бугарске? Које је територије освојио краљ Душан? Када и због чега је дошло до проглашења Српске патријаршије? Када се Душан прогласио за цара? Када и где се Душан крунисао за цар? Шта знамо о Душановом законнику? Које је титуле цар Душан додељивао својој властели? Која је опасност запретила Европи и Србији пред крај Душанове владавине? Које су биле најважније тековине Душанове владавине?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Читамо и анализирамо одредбе *Душановог законика* на 140. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 51.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Крај српског царства

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 124, 127, 213, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Стефан Душан, цар Урош, цар Симеон Синиша, обласни господари, Војислав Војиновић, Балшићи, Мрњавчевићи, Вукашин, Угљеша, Марко, Маричка битка.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

. М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Који се владар сматра родоначелником династије Немањића? Када је средњовековна Србија доживела врхунац?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо да је цара Душана наследио син Урош 1355-1371, који је као дете носио титулу младог краља, а од 1346. године титулу краља. Упознајемо ученике са Симеоном - Синишом који се прогласио за цара и издвојио јужне делове из царства. Објашњавамо ученицима зашто је Душан назван *Силни*, а Урош *Нејаки*. Излажемо да је Урошева слаба власт довела до осамостаљења највиших властелина, који су имали своју војску и сами ковали новац.

Набрајамо најзначајније обласне господаре и на карти показујемо њихове области: Војислав Војиновић- од Рудника до мора; Балшићи - Зета и Мрњавчевићи - Косово и Македонија до Егејског мора. Објашњавамо како је Вукашин 1365. године добио титулу краља и постао савладар цара Уроша. Том приликом млађи брат Угљеша је постао деспот, док је Вукашинов син Марко добио титулу младог краља. Истичемо да добри односи између цара и Мрњавчевића нису дуго потрајали и да је ускоро дошло до сукоба. Упознајемо ученике са погибијом Мрњавчевића у бици на Марици 1371. године.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 127. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

КРАЈ СРПСКОГ ЦАРСТВА

Цар Урош 1355-1371

1346. године: „млади краљ“

цар Симеон: осамосталио се у јужном делу Царства

обласни господари

Војислав Војиновић: Рудник-Јадранско море

Балшићи: Зета

Мрњавчевићи: Косово и Македонија

1365. године: Вукашин краљ и савладар

„млади краљ“ Марко

деспот Угљеша

Маричка битка 1371. године: погибија браће Мрњавчевић

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 52.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Крај српског царства

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 224, 313.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Стефан Душан, цар Урош, цар Симеон Синиша, обласни господари, Војислав Војиновић, Балшићи, Мрњавчевићи, Вукашин, Угљеша, Марко, Маричка битка.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001

. М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо територија освојених за време владавине цара Душана.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Ко је био Симеон Синиша? Шта означава појам обласни господари? Ко је био Војислав Војиновић? Где су се осамосталили Балшићи? Где се налазила област Мрњавчевића? Када је и због чега Вукашин постао савладар цара Уроша? Ко је био деспот Угљеша? Ко је био млади краљ Марко? Између кога се одиграла Маричка битка? Које су биле последице Маричке битке?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо савремену карту Балканског полуострва и постављамо питање ученицима: Које су се данашње државе нашле у оквиру Душановог царства?

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 53.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Успон босанске државе

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења средњовековне Босне, бити у стању да на карти покаже правце ширења Босне, спознати условљеност променљивости босанских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Србија), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 124, 127, 123, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Срби, Матеј Нинослав, Стјепан II Котроманић, Захумље, Усора, Соли, Твртко I Котроманић, краљ, рударство, градови.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је означавао појам Босне у раном средњем веку? По чему је значајна владавина бана Кулина?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Говоримо да се Босна током 12. века налазила између Угарске и Византије. Излажемо да су босански владари своје поданике сматрали Србима и истичемо повеље бана Матеје Нинослава и бана Стјепана II Котроманића. На карти показујемо да је све до 14. века Босна захватала територију између реке Босне и Врбаса. Упознајемо ученике са владавином бана Стјепана II Котроманића (1314-1353) који је заузео области Усоре, Соли и Хума и удвостручио територију Босне. Говоримо да је његову политику освајања наставио бан Твртка I (1353-1391). Објашњавамо како је у савезу са Лазаром Хребељановићем поразио

Николу Алтомановића, чија се област простира од Рудника до мора. На карти показујемо да је Твртку припала територија између Јадранског мора и Дрине и Лима. Објашњавамо зашто се Твртко 1377. године крунисао за краља Срба и Босне у манастиру Милешеви. Набрајамо територије и градове које је Твртко освојио после крунисања за краља. Саопштавамо да се после 1390. потписивао као краљ Рашке, Босне, Далмације, Хрватске и Приморја. Истичемо његово учешће у Косовској бици. Саопштавамо да је Босна и привредно напредовала, захваљујући развоју рударства и рудницама у Сребреници, Фојници и Кршеву. Излажемо да је краљ Твртко подигао два значајна града: Нови (данас Херцег Нови) и Брштеник на ушћу Неретве.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 130. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

УСПОН БОСАНСКЕ ДРЖАВЕ

Срби: поданици босанских владара

Стјепан II Котроманић 1314-1353

освајање Усоре, Соли и Хума

Твртко I 1353-1391

1373: савез са кнезом Лазаром против Николе Алтомановића

освајање територије између Јадранског мора и река Лим и Дрина

1377: крунисање у Милешеви- краљ Срба и Босне

1390: краљ Рашке, Босне, Далмације, Хрватске и Приморја

Развој рударства од средине 14. века

рудници; Сребреница, Фојница, Кршево

градови: Нови и Брштеник

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 54.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Успон босанске државе

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, учити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, учити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења средњовековне Босне, бити у стању да на карти покаже правце ширења Босне, спознати условљеност променљивости босанских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Србија), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 123, 212, 222, 311, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Срби, Матеј Нинослав, Стјепан II Котроманић, Захумље, Усора, Соли, Твртко I Котроманић, краљ, рударство, градови.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Подсећамо се на шта се односио појам Босне у раном средњем веку и чију је власт Босна признавала током раног средњег века.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Које су се државе бориле за превласт у Босни током 11. и 12. века? Шта знамо о владавини бана Кулина? Шта је Црква босанска? Ко су богумили? Ко је и на који начин користио присуство јеретика у Босни? Када је Босна удвостручила своју територију? Када је Стјепан II Котроманић владао Босном? Коју је територију захватала Босна за време владавине Стјепана II Котроманића? За време чије је владавине средњовековна Босна достигла врхунац? Када је владао Твртко I Котроманић? Које је он територије освојио у савезу са кнезом Лазаром? Зашто се Твртко I крунисао за краља Срба и Босне? На основу

чега је Твртко сматрао да има право да се крунише за краља Срба? Које је још територије освојио Твртко I? Како је после ових освајања гласила његова титула?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Упоредити историјску карту Балканског полуострва из времена краља Твртка са савременом политичком картом. Одговорити на питање: Које су се данашње државе нашле у оквиру тадашњег Твртковог краљевства.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 55.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Свакодневни живот у средњовековној Србији

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група, уочити различитост свакодневнице унутар исте друштвене групе (отац породице, жена, дете), бити у стању да направи паралелу са светом у коме живи, спознати утицај природних карактеристика на начин живота људи.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике српске средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне категорије друштва у средњовековној Србији, схватити променљивост друштвених односа.

Оспособљавање ученика за самостално учење и истраживање:

- бити у стању да разликује битно од небитног, знати да разликује узрок и повод неког догађаја, бити способан да уочи узрочно-последичне односе, бити у могућности да доноси вредносне процене, оспособити се за групни рад, умети да води аргументован дијалог.

СТАНДАРДИ: 119, 121, 124, 127, 213.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: монах, манастир, двор, село, путовања, исхрана и здравље.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима, дели ученике на групе.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Жиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је манастир? Како се делило друштво у средњовековној Србији?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Ученике делимо у пет групе и свака група добија задатак да на основу *Уибеника*, обради следеће теме: живот у манастиру, живот на двору, живот на селу, путовања и исхрана и здравље.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Ученици свих група реферишу о својој теми, а затим уз њихову помоћ пишемо кратке белешке на табли.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ СРБИЈИ

Живот у манастиру

начин живота:

манастир као културни центар:

Живот на двору

владарски двор:

властелински двор

Живот на селу

изглед куће

начин живота:

Путовања

изглед путева

ходочашћа:

Исхрана и здравље

свакодневна храна:

посластице:

начин лечења:

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 56.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Свакодневни живот у средњовековној Србији

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама:

- познавати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увиђати разлике у свакодневном животу људи различитих друштвених група, уочити различитост свакодневнице унутар исте друштвене групе (отац породице, жена, дете), бити у стању да направи паралелу са светом у коме живи, спознати утицај природних карактеристика на начин живота људи.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике српске средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне категорије друштва у средњовековној Србији, схватити променљивост друштвених односа.

Оспособљавање ученика за самостално учење и истраживање:

- бити у стању да разликује битно од небитног, знати да разликује узрок и повод неког догађаја, бити способан да уочи узрочно-последичне односе, бити у могућности да доноси вредносне процене, оспособити се за групни рад, умети да води аргументован дијалог.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 221, 313, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: монах, манастир, двор, село, путовања, исхрана и здравље.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо друштвених слојева у средњем веку?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Које су најважније особености монашког живота? Ко је радио на манастирским поседима? Наведите главне разлике живота на селу и на двору? Како су

изгледале куће на селу? Како се путовало у средњем веку? Које су биле најопасније средњовековне болести? Како су се људи лечили у средњем веку?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо илустрацију на 132. страни *Уибеника* (Пример средњовековне свечане трпезе) и илустрацију на 133. страни (Средњовековне двоколице). Постављамо питања: Како је изгледала свечана трпеза у средњем веку? Која су превозна средства коришћена у средњем веку?

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 57.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Србија и Балканско полуострво у доба Немањића

ТИП ЧАСА: систематизација

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима

СТАНДАРДИ: 120, 123, 124, 125, 211, 212, 215, 224, 313, 321, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Стефан Немања, Стефан Првовенчани, краљевина, Жичка архиепископија, краљ Урош I, краљ Милутин, Стефан Дечански, цар Душан, цар Урош, распад Царства, Мрњавчевићи, Босна, Стјепан II Котроманић, Твртко I Котроманић.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо када је византијска граница поново избила на Дунав и Саву и на који начин је Византија држала Србију у покорности средином 12. века.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Постављамо питања: Када је владарски род Немањића владао Србијом? У чему је значај Стефана Немање у историји Србије? Када је Србија постала краљевина? Када је и ко извојевао црквену самосталност за Србију? Шта је био узрок привредног јачања Србије? Шта знамо о владавини краља Милутина? Које су биле последице битке на Велбужду? Када је

српска средњовековна држава достигла врхунац? Када се и где Стефан Душан крунисао царском круном? Коју су титулу носили поглавари српске цркве током средњег века? Како је дошло до распада српског царства? Какво је било државно уређење средњовековне Србије? Како се делило друштво у средњовековној Србији? Када долази до осамостаљења средњовековне Босне? Када је средњовековна Босна била на врхунцу моћи? Шта је црква босанска? Који су најзаступљенији књижевни родови у средњовековној српској књижевности? Који је најзначајнији правни споменик средњовековне Србије?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питање: које су суседне земље утицале на друштвене, политичке и културне прилике у Србији и Босни.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 58.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Долазак Османлија у Европу и српске земље

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века, знати државно уређење Турске, познавати особености турског друштва.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Османлије, муслимани, шеријат, раја, данак у крви, јаничари, спахије, Угарска, Мрњавчевићи, битка на Марици.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Која су била прва турска освајања у Европи? Када је започео процес распада српског царства?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са Турцима Османлија и њиховим продором у Европу средином 14. века. Истичемо да су у Европу почели најпре да долазе као најамници у служби византијских владара. Говоримо да се на челу државе налазио султан, који је имао сву власт у држави. Упознајемо ученике са појмом шеријата. Објашњавамо положај раје-покореног хришћанског

становништва. Истичемо да су Турци имали једну од најбољих армија крајем средњег века. Саопштавамо да су родови војске били пешадија и коњица. Излажемо ученицима ко су били јаничари и на који начин су били регрутовани. Објашњавамо спахијски систем. Излажемо о приликама у хришћанским земљама на Балканском полуострву у време турских продора. Постављамо ученицима питање: ко су Мрњавчевићи? Објашњавамо ученицима како је дошло до Маричке битке и које су њене последице. Упознајемо ученике са појмом вазалства.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 145. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДОЛАЗАК ОСМАНЛИЈА У ЕВРОПУ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

Османлије: турско племе

вероисповест: муслиманска
13. век: долазак у Малу Азију
1454: освајање Галипоља

Државно уређење: султан - апсолутни господар

шеријатски закон
раја: хришћанско становништво
данак у крви

Османска војска

јаничари: пешадији (данак у крви)
спахије: коњица

Разједињеност балканских држава

угарски краљ Жигмунг организује ратне походе против Турака

Маричка битка 1371. године: погибија браће Мрњавчевића

Византија: турски вазал

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 59.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Долазак Османлија у Европу и српске земље

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века, знати државно уређење Турске, познавати особености турског друштва.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 120, 124, 212, 214, 215, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Османлије, муслимани, шеријат, раја, данак у крви, јаничари, спахије, Угарска, Мрњавчевићи, битка на Марици.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо ко су били Турци Османлије и која су њихова прва освајања на Балканском полуострву.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Какво је обележје имао турски феудални поредак? Како се делило становништво у Турској? Шта је шеријат? Ко су спахије? Које су биле обавезе зависног становништва? Ко су јаничари? Какво је било државно уређење Турске? Како се територијално делила Турска? Какве су биле прилике у хришћанским земљама које су се

прве нашле на удару Турака? Како је дошло до расула у Српској држави? Ко су били најзначајнији обласни господари? Који су се српски великаши први нашли на удару Турака? Када је дошло до судара српске и турске војске? Како је завршена Маричка битка? Које су биле последице Маричке битке?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Анализирамо илустрације на 142. и 143. страни *Уџбеника*. Тражимо од ученика да нам опишу из чега се састојала опрема турских војника.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 60.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Држава кнеза Лазара и битка на Косову

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 118, 121, 123, 124, 127, 222.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: кнез Лазар, Крушевац, Вук Бранковић, Раваница, Косовска битка, Видовдан, Стефан Лазаревић, вазал.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Историја, култ, предање*, Београд, 1984.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо на које се сталеже делило становништво Турске и ко су били најзначајнији обласни господари у Србији.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима како је текао успон кнеза Лазара Хребељановића. Истичемо да је био ожењен кнегињом Милицом, пореклом из породице Немањића. Постављамо ученицима питање: Ко је био Никола Алтомановић? Подсећамо се савеза бана Твртка и кнеза Лазара и на карти показујемо како су поделили област Николе Алтомановића. Објашњавамо зашто је кнез Лазар подизао утврђења на својој територији. Упознајемо ученике са султаном Муратом

и објашњавамо како долази до Косовске битке. Истичемо да се не зна тачан исход битке, али да су погинула оба владара и да су последице били далекосежније за српску страну. Говоримо о последицама Косовске битке и о вазалним обавезама Стефана Лазаревића, односно кнегиње Милице. Истичемо историјски значај Косовске битке.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 149. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДРЖАВА КНЕЗА ЛАЗАРА И

1371. године: смрћу цара Уроша угасила се династија Немањића

кнез Лазар: дворјанин у служби Немањића

Крушевац: престоница

територија: од Дунава до Косова

турски упади на Лазареву територију

Султан Мурат: заузео Солун, Софију и Ниш

Косовска битка: Видовдан 1389. године

непознат исход битке

погибија оба владара

кнегиња Милица признала врховну турску власт

Кнез Стефан Лазаревић 1389-1427

турски вазал: плаћање годишњег данка и учествовање у турским војним походима

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 61.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Држава кнеза Лазара и битка на Косову

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 123, 124, 127, 212, 215, 222.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: кнез Лазар, Крушевац, Вук Бранковић, Раваница, Косовска битка, Видовдан, Стефан Лазаревић, вазал.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Историја, култ, предање*, Београд, 1984.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо последица Маричке битке.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Када се угасила династија Немањића? Како је текао успон кнеза Лазара? Ко је био Вук Бранковић? Где се налазила држава кнеза Лазара и ко је био његов северни сусед? Ко су били савезници кнеза Лазара у бици на Косову 1389. године? Какав је био исход Косовске битке? Које су биле најважније последице Косовске битке? У чему је данас значај Косовске битке која се одиграла пре више од 600 година.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде 2. задатак на 173. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 62.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Држава српских деспота

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- познавати културне карактеристике позног средњег века, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочи утицаје под којим се развијала.

СТАНДАРДИ: 117, 119, 121, 124, 127, 213, 311.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Жигмунд, краљ Марко, Стефан Лазаревић, битка код Ангоре, деспот, Мачва, Београд, рударство, култура, моравска уметност, Константин Филозоф.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд, 1994.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Где се налазила област кнеза Лазара Хребељановића? Које су биле последице Косовске битке?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са догађајима на Балканском полуострву у последњој деценији 14. века: осмогодишња опсада Цариграда (1394-1402), пад Трновске Бугарске (1393), битка на Ровинама (1395), битка код Никопоља (1396), пад Видинске Бугарске (1396). Подсећамо се вазалних обавеза које кнегиња Милица преузела после Косовске битке у име малолетног сина Стефана Лазаревића (1389-1427). Говоримо о Ангорској бици 1402. године и њеним последицама. Објашњавамо како је Стефан Лазаревић постао деспот и зашто се и како приближио угарском краљу Жигмунду. На карти показујемо области које је добио као вазал мађарског краља. Упознајемо ученике са привредним успоном српске државе у време владавине деспота Стефана Лазаревића. Говоримо о рударској производњи и *Рударском закону*. Објашњавамо како је привредни успон довео и до процвата културе. Говоримо о градитељској делатности деспота Стефана и о животу на његовом двору. Истичемо делатност Константина Филозофа.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 153. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ДРЖАВА СРПСКИХ ДЕСПОТА

Султан Бајазит I: 1389-1402

1393. године покорио Трново

1394. године: започео осмогодишњу опсаду Цариграда

1395. године: битка на Ровинама- погибија краља Марка и Константина Драгаша

1396. године: битка код Никопоља- пад Видинске Бугарске

Ангорска битка 10402. године: турски пораз од Монгола

Стефан Лазаревић 1389-1427

1402. године: титула деспота

као мађарски вазал добио Мачву и Београд

Успон српске државе

јачање централне власти

развој рударства: Ново Брдо

Рударски законик

Процват културе: моравска уметност

манастири: Раваница, Лазарица, Љубостиња, Манасија

Константин Филозоф

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 63.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Држава српских деспота

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- познавати културне карактеристике позног средњег века, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, разумети процес развоја средњовековне српске културе и уочи утицаје под којим се развијала.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 125, 211, 215, 224, 313, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Жигмунд, краљ Марко, Стефан Лазаревић, битка код Ангоре, деспот, Мачва, Београд, рударство, култура, моравска уметност, Константин Филозоф.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд, 1994.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо последица Косовске битке.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Какву је политику водио султан Бајазит I? Шта знамо о бици на Ровинама? Када се и између кога одиграла Ангорска битка? Које су биле последице битке код Ангоре? Коју је византијску титулу добио Стефан Лазаревић после ангорске битке? Шта је то двоструко вазалство? Која се привредна грана развијала у Србији у време деспота Стефана? Какав законик је донео Стефан Лазаревић? Које су манастир подигли деспот Стефан и његови родитељи? Ко је написао *Житије деспота Стефана Лазаревића*?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Тражимо од ученика да погледају фотографије манастира Раванице и манастира Манасије на 170. страни *Уџбеника*. Шта је карактеристично и за један и за други манастир? Зашто су око манастира моравске епохе подизане утврђења?

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 64.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Последњи отпор хришћанских држава Османлијама

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 112, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 212, 216, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: деспот Ђурађ Бранковић, Смедерево, први пад Србије, Мехмед II, пад Цариграда, Лазар Бранковић, коначан пад Србије, Стефан Вукчић Косача, херцег од Светог Саве, Херцеговина, Босна, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балша III, Ђурађ Црнојевић.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд, 1994.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су биле последице битке код Ангоре? Када је и како Београд постао престоница српске државе?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Саопштавамо ученицима да је деспота Стефана Лазаревића наследио Ђурађ Бранковић (1427-1456), син Вука Бранковића. Упознајемо их са његовом владавином: и околностима под којим је Смедерево постало престоница Србије. Објашњавамо како је добио титулу

деспота. Упознајемо ученике са околностима под којима је дошло до првог пада Србије 1439. године, и њеном обновом 1444. године. Истичемо владавину турског султана Мехмеда II и пад Цариграда 1453. године. Појашњавамо какве су биле прилике у Смедереву после смрти деспота Ђурђа и како је дошло до коначног пада средњовековне српске државе 1459. године. Упознајемо ученике са најзначајнијим великашима у Босни (Хрватинићи, Павловићи, Косаче) и објашњавамо како је настао термин Херцеговина (Стјепан Вукчић Косача херцег од Светог Саве 1448. године). Истичемо да је последњи босански владар био Стефан Томашевић и да су Турци заузели Босну 1463. године. Саопштавамо ученицима ко је био Ђорђе Кастриот Скендербег. Постављамо питање: која је великашка породица завладала Зетом у време цара Уроша? Упознајемо ученике са околностима под којима је Зета ушла у састав државе деспота Стефана Лазаревића 1420. године после смрти Балше III. Објашњавамо како долази до успона породице Црнојевића, излажемо владавину Ивана Црнојевића (1465-1490), који је признао врховну турску власт и Ђурђа Црнојевића који је на Цетињу основао прву ћирилички штампарију. Истичемо да је Зета коначно пала под турску власт 1496. године. Говоримо о страху од Турака, који је завладао Европом.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 157. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ПОСЛЕДЊИ ОТПОР ХРШЋАНСКИХ ДРЖАВА ОСМАНЛИЈАМА

Деспот Ђурађ Бранковић 1427-1456 Београд, Мачву и Голубац вратио Мађарима
Смедерево: нова престоница

1439. године: први пад Србије

1444. године: обнова државе

Мехмед II Освајач 1451-1481

1453. године: пад Цариграда

Деспот Лазар Бранковић 1456-1458 :држава сведена на Смедерево са околином

1459. године: коначан пад српске средњовековне државе

Слабљење Босне после смрти краља Твртка I

јачање великаша: Хрватинићи, Павловићи и Косаче

Стефан Вукчић Косача: 1448. године: херцег од Светог Саве-Херцеговина

Стефан Томашевић 1461-1463

1463. године: пад Босне под турску власт

Мађари заузели северну Босну

1482. године: пад Херцеговине под турску власт

Албанија: Ђурађ Кастриот Скендербег пружао отпор Турцима

Зета: Балшићи

1420. године Балша III Зету оставио свом ујаку деспоту Стефану Лазаревићу

Црнојевићи: осамостали се у Зети средином 15. века

Стефан Црнојевић: млетачки и турски вазал

Ђурађ Црнојевић: ћириличка штампарија

1496. године: пад Зете под турску власт

Страх у Европи од Турака

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 65.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Последњи отпор хришћанских држава Османлијама

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, бити у стању да на карти покаже правце ширења српске државе, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 221, 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: деспот Ђурађ Бранковић, Смедерево, први пад Србије, Мехмед II, пад Цариграда, Лазар Бранковић, коначан пад Србије, Стефан Вукчић Косача, херцег од Светог Саве, Херцеговина, Босна, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балша III, Ђурађ Црнојевић.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Јиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд, 1994

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Подсећамо се са ученицима какве су биле прилике у хришћанским земљама у време турских продора.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Шта знамо о владавини деспота Ђурђа Бранковића? Када је дошло до првог пада средњовековне Србије под турску власт? Ко је био Мехмед II Освајач? Какве су биле прилике у Смедереву после смрти деспота Ђурђа Бранковића? Када је коначно пала

средњовековна Србија под турску власт? Какве су биле прилике у Босни почетком 15. века? Како је настао назив Херцеговина? Када је Босна коначно пала под турску власт? Како је текло турско поковање Албанаца? На који начин су се Балшићи проширили и на подручје Албаније? Како је Зета присаједињена Деспотовини? Ко је и на који начин искористио рат деспота Ђурђа и Млечана? Шта знамо о Зети у време Ивана Црнојевића? Ко је био Ђурађ Црнојевић? Када је Зета коначно пала под турску власт?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Саопштавамо ученицима да ураде 1. задатак на 172. страни *Уџбеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 66.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Сеобе Срба на крају средњег века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, знати узроке српских сеоба у време доласка Османлија, бити у стању да на карти покаже правце српских сеоба, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Разијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 123, 211, 221.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: сеобе, Јужна Угарска, Матија Корвин, Бранковићи, Београд.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд, 1994.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Које су прве области пале под турску власт и када? Када су Турци коначно срушили српску средњовековну државу? Када су покорене Босна и Херцеговина?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо ученицима да су сеобе биле последица османлијског продора на Балканско полуострво. Објашњавамо турску освајачку политику. На карти показујемо да су Срби бежали са југа у остатке српске државе, а да су после коначног пада почели да насељавају погранично подручје јужне Угарске. Објашњавамо какав је био положај Срба у јужној

Угарској. Говоримо да се у Угарску преселила и владарска породица Бранковића. Истичемо да су у Угарској имали своје поседе и да су често организовали упаде на територију Србије у жељи да обнове државу.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 160. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

СЕОБЕ СРБА НА КРАЈУ СРЕДЊЕГ ВЕКА

Сеобе: последице турских освајања
тешка судбина заробљених жена
младићи прелазили у ислам и постајали јаничари

Сеобе Срба у Јужну Угарску
Срби постајали војници граничари

Бранковићи: српски деспоти у Угарској

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 67.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Сеобе Срба на крају средњег века

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- препознати корене српске државности у средњем веку, уочити везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана, уочити узроке настанка, успона и падова држава средњег века.

Разумевање променљивости етничких и државних граница у периоду средњег века:

- бити у стању да покаже на карти простор који су населили Срби, знати основне правце ширења српске средњовековне државе, схватити узроке слабљења Србије, знати узроке српских сеоба у време доласка Османлија, бити у стању да на карти покаже правце српских сеоба, спознати условљеност променљивости српских граница односима са суседима (Византија, Угарска, Бугарска, Турска), знати најзначајније догађаје из опште и националне историје.

Разијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 312, 313, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: сеобе, Јужна Угарска, Матија Корвин, Бранковићи, Београд.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

К. Лиречек, *Историја Срба 1-2*, Београд, 1988.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд, 1994.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Подсећамо се које су балканске земље Турци заузели у 15. веку.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Како се турски продор одразио на привредну делатност балканског подручја? Зашто је долазило до сеоба хришћанских народа из делова који су пали под турску власт? Када су почеле прве сеобе хришћанских народа? У којем правцу су се одвијале прве српске сеобе? На који начин је Угарска подстицала српске сеобе? Зашто је Угарска насељавала Србе у свом пограничном подручју према Турској? Какав статус су имали Срби

који су прешли у Угарску? Ко су шајкаши? Какав је био однос угарских краљева према преживелој српској властели? Који су били најпознатији српски властелини? Какав је био њихов положај у Угарској? Какв је био положај Бранковића у Угарској?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Читамо и анализирамо одломак из писма краља Марије Корвина на 159. страни *Уибеника*.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 68.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Од историје до легенде

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Упознавање са најкарактеристичнијим врстама историјских извора средњег века:

- знати да наброји најзначајније врсте историјских извора средњег века, знати да уочи разлике међу историјским изворима средњовековне епохе, знати да се исти извор може на различите начине интерпретирати, оспособити се да у свом окружењу препозна остатке средњовековне епохе, разумети од чега све може зависити поузданост извора, разумети потребу критичког приступа историјском извору.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 119, 121, 123, 211, 214, 222, 321.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: историја, легенда, гуслар, трубадур, историјске личности, легендарне личности, Артур, Робин Худ, Виљем Тел, Дракула. Марко Краљевић, Косовска битка.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Историја, култ, предање*, Београд, 1984.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима обнављамо шта поуздано знамо о сукобу на Косову 1389. године.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Саопштавамо да су многе историјске личности и догађаји остали забележени не само у средњовековним изворима, већ и у усменом предању. Истичемо да се у усменим предањима историјска збиља мешала са маштом народних приповедача, гуслара и трубадура. Објашњавамо да је битно издвојити историјско језгро од легенде. Говоримо о Марку Краљевићу, краљу Артуру, Робину Худу, Виљему Телу и грофу Дракули. Истичемо да је Косовска битка заузела посебно место међу догађајима из српске средњовековне историје. Излажемо историјске личности косовске легенде (кнез Лазар, кнегиња Милица, Вук Бранковић, Милош Обилић) и неисторијске ликове (Југовићи, Иван Топлица и Милан

Косанчић). Говоримо о главним темама косовске легенде: жртвовање кнеза Лазара и његових витезова, пропаст српске државе, херојство Милоша Обилића и издаја Вука Бранковића. Објашњавамо ученицима да је Вук тако приказан у легенди зато што је један од ретких великаша који је преживео битку.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 163. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

ОД ИСТОРИЈЕ ДО ЛЕГЕНДЕ

Усмено предање

гуслари и трубадури: народни приповедачи
раздвојити историјско језгро од маште приповедача

Особине историјских јунака приказаних у легенди

краљ Марко: историјска и легендарна личност
краљ Артур: храброст, побожност
Робин Худ: крао од богатих и давао сиромашнима
Виљем Тел: симбол борбе за слободу Швајцараца
Дракула: вампир

Косовска битка

стварне личности: кнез Лазар, Вук Бранковић, Милош Обилић
измишљене личности: Топлица Милан, Косанчић Иван
херојство и издаја

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 69.

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Од историје до легенде

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Упознавање са најкарактеристичнијим врстама историјских извора средњег века:

- знати да наброји најзначајније врсте историјских извора средњег века, знати да уочи разлике међу историјским изворима средњовековне епохе, знати да се исти извор може на различите начине интерпретирати, оспособити се да у свом окружењу препозна остатке средњовековне епохе, разумети од чега све може зависити поузданост извора, разумети потребу критичког приступа историјском извору.

Развијање свести о националној припадности, као и широј заједници: Балкан, Европа, Медитеран, свет:

- развијати свест о националној припадности, развијати позитиван однос према сопственој историји, традицији и култури, поштовати традицију и културу других народа, бити свестан места српске државе и културе у балканским, медитеранским и европским оквирима.

СТАНДАРДИ: 120, 124, 212, 215, 313, 314.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: историја, легенда, гуслар, трубадур, историјске личности, легендарне личности, Артур, Робин Худ, Виљем Тел, Дракула. Марко Краљевић, Косовска битка.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: *Историја српског народа 1-2*, Београд, 1982.

Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Историја, култ, предање*, Београд, 1984.

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001.

А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд, 2006.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо шта су усмена предања и колико може да се верује тој врсти историјских извора?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Које су основне карактеристике легенде? Како је легенда описала Марка Краљевића? Шта знамо о краљу Марку? Ко је био краљ Артур? Ко је био Робин Худ? Ко је био Виљем Тел? Ко је био Влад Цепеш? У чему се разликује легенда о Косовској бици у односу на резултате историјских знања? Како може да се злоупотреби легенда?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Разговарамо о нашим народним песмама и о томе како су тамо приказани: Кнез Лазар, Марко Краљевић, Милош Обилић и Вук Бранковић.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 70.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Крај средњег века

ТИП ЧАСА: обрада

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, познавати културне карактеристике раног средњег века, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Упознавање са временским и просторним оквирима средњовековне епохе:

- знати временске оквири средњег века, знати и разумети класификацију на рани средњи век и позни средњи век, знати да на историјској карти Европе и Медитерана покаже државе и народе који су обележили средњовековну епоху, знати датуме најзначајнијих догађаја.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

СТАНДАРДИ: 111, 112, 115, 116, 119, 124, 212.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Западна Европа, Шпанија, Италија, Кристофер Колумбо, колонизација, откриће Америке, нови век, исламизација ћирилица, црква.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, дели ученике у парове, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд, 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1993.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Шта је средњи век? Које су одлике раног средњег века? Које су одлике позног средњег века?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Упознајемо ученике са променама које су задесиле западну Европу током друге половине 14. и прве половине 15. века. Говоримо да је 1492. године завршен процес уједињења Шпаније и да је започео процес протеривања муслимана и Јевреја. Објашњавамо одлике хуманизма и ренесансе. Истичемо да је ово период када се покрећу велика путовања: Марко Поло стиже до Кине, а Кристофер Колумбо открива поморски пут до Америке. Појашњавамо да је открићима нових путева започео процес колонизације. Постављамо питање: Када је и где прорадила прва штампарија? Подсећамо ученике да се крајем средњег века читав регион Балканског полуострва нашао под турском влашћу. Наглашавамо да су Срби током средњег века добили своју прву државу, своју цркву и своје писмо-ћирилицу.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Постављамо питања из одељка „Питања и задаци“ на 166. страни *Уџбеника*. Заједно са ученицима коментаришемо одговоре и исправљамо евентуалне нетачности.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:

КРАЈ СРЕДЊЕГ ВЕКА

Западна Европа

1492. године: откриће Америке
започео процес колонизације
хуманизам и ренесанса

Источна Европа

турско освајање Балканског полуострва
исламизација

Наслеђе средњег века

Срби створили своју прву државу
настанак Српске цркве
ћирилица
манастири

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 71.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Крај средњег века

ТИП ЧАСА: утврђивање

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

-знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, познавати културне карактеристике раног средњег века, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Упознавање са временским и просторним оквирима средњовековне епохе:

- знати временске оквире средњег века, знати и разумети класификацију на рани средњи век и позни средњи век, знати да на историјској карти Европе и Медитерана покаже државе и народе који су обележили средњовековну епоху, знати датуме најзначајнијих догађаја.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, схватити основне разлоге неравномерног развоја држава у истој епохи, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

СТАНДАРДИ: 117, 120, 122, 123, 213, 315, 215, 316.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Западна Европа, Шпанија, Италија, Кристофер Колумбо, колонизација, откриће Америке, нови век, исламизација, ћирилица, црква.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, дели ученике у парове, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд, 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1993.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Постављамо питања: Од када до када траје средњи век? Како делимо средњи век? Које су одлике раног средњег века? Које су одлике позног средњег века?

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 20 минута):

Постављамо питања: Које су се промене догодиле у Западној Европи у 15. веку? Који су најзначајнији научни проналасци 15. века? Ко је био Марко Поло? Које су биле последице Колумбовог открића? До каквих је промена дошло у ратној техници? Које су се велике промене догодиле на Балканском полуострву у 15. веку? Које су тековине српског средњег века?

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 15 минута):

Тражимо од ученика да нам наведу нека од наслеђа средњег века која и данас могу да се уоче у нашем непосредном окружењу.

ПРЕДМЕТ: Историја
НАСТАВНИК:
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ:
НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ: ПОЗНИ СРЕДЊИ ВЕК
БРОЈ ЧАСА: 72.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ: Европа и Срби у средњем веку

ТИП ЧАСА: систематизација

ОБЛИК РАДА: комбиновани

МЕТОДА РАДА: комбинована

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА:

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаје на друштво, државу и појединца средњовековне епохе:

- знати основне одлике хришћанства и ислама, разумети последице великог црквеног раскола, познавати културне карактеристике раног средњег века, познавати културне карактеристике позног средњег века, разликовати културна подручја и уочити њихову условљеност религијском припадношћу, знати најзначајнија културна и научна достигнућа средњег века, бити способан да препозна споменике средњовековне епохе.

Упознавање са временским и просторним оквирима средњовековне епохе:

- знати временске оквире средњег века, знати и разумети класификацију на рани средњи век и позни средњи век, знати да на историјској карти Европе и Медитерана покаже државе и народе који су обележили средњовековну епоху, знати датуме најзначајнијих догађаја.

Разумевање привредних карактеристика средњовековне епохе:

- знати основне одлике средњовековне привреде, уочити разлику између привредних особености раног и позног средњег века, разликовати различите нивое привредног развоја и навести узроке, да уочи развојност привредног процеса, разумети утицај привреде на политички, друштвени и културни развој.

Стицање основних знања о друштвеној и државној структури средњовековне епохе:

- знати најзначајније државе средњег века, знати основне карактеристике државног уређења позног средњег века, уочити сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења исте епохе, знати основне категорије друштва у раном средњем веку, знати основне категорије друштва у позном средњем веку, схватити променљивост друштвених односа.

Уочавање међузависности појединца, друштва и културе којој припада:

- знати знамените личности средњег века, схватити због чега су те личности обележиле своју епоху, разумети улогу личности у историјској епохи средњег века.

СТАНДАРДИ: 215, 216, 221, 311, 315, 322.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: Европа, Медитеран, државе, владари, култура, друштво.

АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА: припрема час, врши одабир наставних средстава, предаје, показује на карти, пише на табли, поставља питања, одговара на питања, коментарише одговоре ученика, дели ученике у парове, оцењује активност ученика, усмерава дијалог међу ученицима.

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: пажљиво слуша, преписује са табле, прати правац кретања на историјској и географској карти, поставља питања, одговара на питања, води аргументован дијалог.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: аудио-визуелна

ЛИТЕРАТУРА: Ж. Диби, *Историја приватног живота 2*, Београд, 2001.

Ж. Диби, *Уметност и друштво у средњем веку*, Београд, 2001.

Ж. Ле Гоф, *Средњовековна цивилизација Западне Европе*, Београд, 1974.

Г. Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1993.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Кроз разговор са ученицима се подсећамо које историјско раздобље обухвата средњи век.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 25 минута):

Ученике делимо у пет група и свака ће имати задатак да обради по једну тему: Европа и Средоземље у раном средњем веку, Срби и њихово окружење у раном средње веку, Европа у позном средњем веку, Српски народ и његови суседи у позном средњем веку и Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (предвиђено време 10 минута):

Ученици свих група реферишу о својој теми, а затим уз њихову помоћ пишемо кратке белешке на табли.